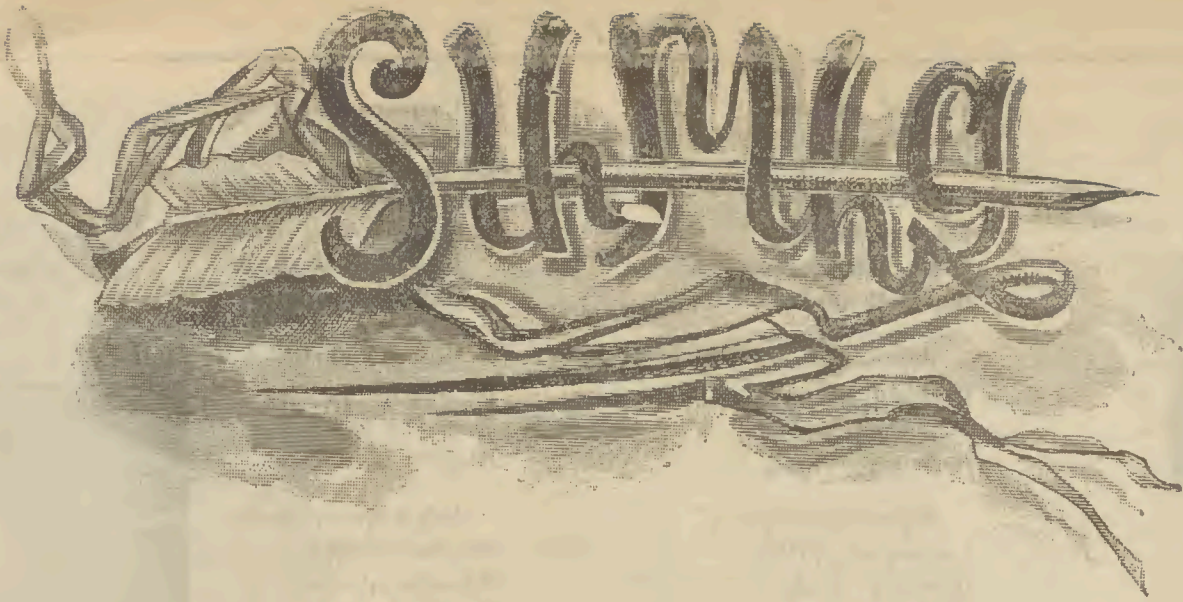

Երկրորդ կրճատում է,
ենթադրյալ փոփոխու-
թյան և չք տարելիքը
(երեք քերից պակաս) և
փրկարարներու
Անճամբան հետևյալ-
քին խմբագրի հե-
տևորակի և արքայ
տառ. ժ. 11-12:

ԻՄՔԱՎԵՐԱՏՈՒՆԵՐ

ԹԻՖԼԻՍ, Մարտիան փ.
տ. № 15 րանգ ամեն օր (բա-
ցի կիրակի և տոհմից),
տո. 10 1/4 ժ. մինչև 2 1/4-ը
կեսօրից փողով և անվճար
ТИФЛИСЪ, реда. ТАРАЗЪ.
Rédaction du Journal TARAZ
Caucase, Tiflis.
Տիֆլիսի № 282:

Աղբիւր 3 ր. (արտասանում
5 ր.) Տարազ—6 ր. (ար-
տասանում 10 ր.) Աղբիւր-
Տարազ, պրիմիտիվ
10 ր. (արտասանում 18 ր.)
Տարազ ամբար 50 կ. ա-
ռանձին 20-ր երկու քերից
30 կ., մի քերից 20 կ.

ՅԱՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ընդունում են ամեն լիզ-
ույ, Տարազի երեսի մի
հինգերորդական տողը ա-
ռանձին երես 40 կողմ, վեր-
ջին երես 25 կ. մանրա-
տառ (պիսիս): Արտասան-
մանից կրկնակի: Շատ
անգամ կրկնող չափա-
բարձր լինելը անանձին
համաձայնեցնում:

Գեղարեստական, գրական, գիտական, հասարակական, քննադատական

պատկերազարդ շաբաթաթերթ. լայն է. տպագրվում է ամեն օր, կիրակի օրերը:

№ 34 Գիրական, գեղարվեստական 26

Տասնհինգերորդ տարի 1904

Բացված է 1905 թ. բաժանորդագրությունը ԱՂԲԻԻՄ ամսագրի և ՏԱՐԱԶ շաբաթաթերթի
S. XXIII S. S. XVI S.

ՊՈՐՏ-ԱՐՏՈՒՐԻ ԱՆՎՈՒՄԸ
(Հեղագրիչներ Մեռու. Գործ.)

Պետերբուրգ, 21 դեկտ. — Զիֆուրի ու-
սաց հիւպատոս Տիգրանի ամենահալա-
տակորէն խմբած հեղափոխական Նորին կայ-
սերական Մեծութեան 1904 թ. դեկտ.
20-ից. «Այստեղ եկան «Լիստանկ»,
«Սերգիսի» և «Սկորի» ականանա-
ւերը և հաղորդե-
ցին, որ այսօր
տեղի պիտի ու-
նենայ Պորտ-Ար-
տուրի յանձնու-
մը»:

Տօկիո, 20 դեկտ.
— Գին. Նոգին ու-
ղարկել է հետե-
ւեալ գեղարվեստ-
անձնատուր լի-
նկու վերաբեր-
մամբ գին. Ստե-
ստէլի արած ա-
ռաջարկի մասին.
«Երեկոյան ժա-

մը 5-ին ճապոնական յառաջադ-
գծի վրայ Շոյշիյնի մօտերեացուսաց
մի պարլամենտի և ճապոնական
սպաններին յանձնեց մի նամակ որը
ևս ստացաւ երեկոյան ժամը 9-ին:
Նամակը հետեւեալ բովանդակու-
թիւնն ունի. «Քի նկատի առնելով
ճապոնացիների բռնած բոլոր դի-
քերի ընդհանուր դրութիւնը, այլ ևս
անօգուտ եմ համարում բերդի դի-
մադրութիւնը և նոր մարդիկ չըզո-
հելու նպատակով առաջարկում եմ
բանակցութիւններ սկսել անձնա-
տուր լինելու մասին: Եթէ համա-
ձայն էք, հաճեցէք նշանակել կոմի-
տարներ անձնատուր լինելու կերպն
ու պայմանները քննելու հա-
մար, նմանապէս և նշանակելու այն
տեղը, ուր կոմիտարները կարող
կը լինին հանդիպել իրար»: Այսօր
պարլամենտի ձեռքով հետեւեալ
պատասխանն ուղարկեցի գին.
Ստեփանէլին. «Անձնատուր լինե-
լու մասին ձեր արած անձնա-
կան առաջարկին պատասխանելով,
պատիւ ունիմ յայտնելու, որ իմ
կողմից կոմիտար է նշանակւած ընդ-
հանուր շտաբի գնդերաւ Իմիշի: Այդ
սպան կը հանդիպէ ձեր կոմիտարներին
դեկտ. 20-ի կէսօրին Շոյշիյնում: Եր-
կու կողմերի կոմիտարներն ևս պէտք
է լիազօրութիւն ունենան ստորագրե-
լու անձնատուր լինելու պայմանա-

դիրը, առանց սպասելու վաւերացման,
որպէսզի պայմանագիրն անյապաղ իր
զօրութիւնն ստանայ: Կոմիտարների
հաւատարմութիւնը պէտք է ստու-
րագրւած լինի պայմանագրող կողմերի
գնդերական բարձր իշխանութիւնների
կողմից»:
Տօկիո, 20 դեկտ. — Մարշալ Նամա-
հատան կայսրի հրամանով այսօր հե-

ՍՏԵՓԱՆԷԼ

ռազմից գին. Նոգին. «Միկալօն, բարձր
գնահատելով գնդերաւ Ստեփանէլի իր
հայրենիքին ցոյց տւած անձնութեան
թիւնն ու հաւատարմութիւնը, ցանկու-
թիւն յայտնեց, որ նրան պատշաճ պա-
տիւններ տրւեն»:
Պետերբուրգ, 22 դեկտ. — Գին. աղ.
Ստեփանէլի ամենահալաւատկորէն խմբած
հեղափոխական Նորին կայսերական Մեծու-
թեան դեկտ. 19-ից. «Երեկ առաւօտ

ճապոնացիներն անագին պայթում ա-
ռաջարկին 3-րդ ամբարձիւն տակ և
խելոյն էլ դժոխային ոմբակոծութիւն
սկսեցին ամբողջ գծի վրայ: Բերդա-
պահ փոքրաթիւ զօրքը մասամբ մա-
հացաւ ներքը, մասամբ կարողացաւ
զուրա գար: Երկու ժամեայ ոմբակո-
ծութիւնից յետոյ ճապոնացիները յար-
ձակում սկսեցին չինական պատի դէմ
3-րդ բերդից սկսած մինչև Արծի
Բոյնը: Երկու յարձակում յետ մղեց:
Մեր գաշտային թնդանօթները շատ
փնտս պատճառեցին ճապոնացիներին:
Չինական պատի վրայ դիմանալ անկա-
րելի է: Եւ հրամայեցի գիշերը հեռա-
նալ չինական պատի ետեւ գտնւած
բնակները, ալ թիւը յետեւով Մեծ սարին:
Արեւելեան ճակատի մեծ մասը գտնւած
է ճապոնացիների ձեռքին. նոր գիշեր
վրայ երկար չինը դիմանալ, իսկ յետոյ
ստիպւած կը լինին անձնատուր լի-
նի, բայց ամեն բան Աստուծո ձեռքին է:
Մեր կորուստները մեծ են: Գնդերի
երկու հրամանատարներ՝ Գանդուրին
և Սեմեմով վիրաւորւած են, հերոս
Գանդուրինը—շատ ծանր: 3-րդ ամբար-
ձիւն հրամանատար շտաբ-կապիտան
Սերեգով մահացաւ պայթումի ժամա-
նակ: Մեծ Թագաւոր, ներքի մեզ Մենք
արինք ամեն բան, ինչ որ կարող էր
անել մարդը: Գառտի մեզ, բայց զա-
տիւր ողորմաճարար: Գրեթէ 11 ամիս
տեղող անընդհատ կռիւն ու ժառանգաւ ա-
րաւ մեզ: Պաշտպանների մի բաւուրդ
մասը միայն, որի
կէսը հիւանդ է,
բռնում է 27
վերսա տարած-
ւած բերդը, ա-
ռանց օգնու-
թեան, մինչև ան-
գամ առանց
փոխելու, որ-
պէսզի վէժ փոքր
ինչ հանգստու-
նայ: Մարդիկ
ստուերներ են
զարծկը»:

Բազմապաշտ Պորտ-Արտուր պատկերազարդ ամսագր

Ա. Վ. ԿՅՈՂՅԱՆ

Բ Ե Ր Ք

(Կոլլեկտիվ)

Շ առագոյն բացով
Բարեկեց երկինք.
Աշխարհի վրայ
Մտնու ե փութում:

Տախաւ օրը
Արեւի կրակով,
Մշուր սարաւ
Լեռներէջ վերել:

Փանծաղից նրան,
Սեւ ամպի փախեց.
Սեւ ամպը երկնում
Խոծուրեց, իսկեց:

Խոծուրեց, իսկեց,
Մտնու մեջ ընկաւ,

Կարծես՝ քե յիշեց
Իւ ծննդավայր...

Կր ԲԵՆ նրան
Կասաղի հողմեր
Պեպի ամեն կողմ
Աշխարհի արաւ...

Սպառազինեում է
Մրրիկով անեղ,
Կայծակով, շանթով,
Կանաչ-կարմիրով:

Սպառազինեցաւ—
Լայնացաւ, փեւեց,
Որոտ-ց, զարկեց,
Վերելից բափեց:

Արտաւ խոշոր,
Յարդաս անծեւ
Աշխարհի կրծքին,
Լայնարակ կրծքին:

Եւ բարձր երկնից
Նայում է արեւ.
Աշխարհը ջրեր,
Յազուրդ է առել:

Գիւղացիք նայում,
Նայում են կանաչ
Դուռ ու պատիպին,
Բայց չեն կես մնում:

Գիւղացիք երկար
Աղօթում, ժամով

Ընդատում էին
Աստուծոյ տուրքին:

Գարնան հետ մեկտեղ
Ջարքում են նրանց
Սուրբ, նախական
Մտերը խաղալ:

Առաջին միտք—
Որ ժողովն ցարենն
Ջալները լցենն,
Սաղերը բարձեն:

Իսկ երկրորդ միտք—
Որ ժամանակին
Միասին գիւղից
Սաղերով ելնեն:

Եւ երրորդ միտք,
Ինչպէս որ արդեն
Որոշել էին—
Աղօթին ճերին:

Հենց յայտ բացեց,
Ամենք ելան
Իրարու յետից
Յրեցին դուռնում:

Գրեացին, որ հաց
Յանեն լի բրդով,
Գրեացին՝ հերկին
Արօրով երկիր,

Գուրաւով ծուր
Որ նորից հերկեն,
Յաճախում են
Յաճախեն, ստեղծեն:

Կերքում, կր քանիս
Աստուծոյ յրկամ
Վասակը մարդկայն
Եւ կ'ուր զխաւում:

Գոտից էլ բարձր
Հասկերով լի-լի
Համարը նրանում
Գետինն է կաշում:

Ձերդ Աստուծոյ հիւր,
Նայում է չորսդին,
Ուրախ օր քանում,
Խնդրալիք ժպտում:

Եւ մայրիկ փոքր
Հասկերի վրայ
Աղիւնով ոսկի.
Լողում է, սահում:

Ընտանիքներով
Գուրս եկան մարդիկ
Հնձուր սակից
Համարը բարձրիկ:

Բարդերով խիս-խիս
Պիպել են խորձեր,
Գիւղերը անվերջ
Ճուռում են սաղիք:

Ամեն սեղ կալում,
Իշխանի նրան,
Բազմիկ են բարդեր,
Գլուխները բարձր:

Արեւը տեսաւ՝
Վերջացաւ հուճար,
Աւելի ցեղեց,
Մոտեցաւ աշուն:

Վառում է սակսյն
Գիւղացու մոմը
Սուրբ Աստուծաւոր
Պատկերի առջեւ:

Յարութիւն Թաւադեան

ՏԷՐ ԵՐԿՈՒ ՀԱՐԻՒՐ

(Շար. Քարապ. № 33-ից)

—Եկաւ, եկաւ, աչքդ լոյս, տուն
Ընկաւ մի անգամ սպասուհի պառաւը
Հիւանդ Գառնեցեանցի մօտ:
Պառաւը ձախ ձեռքի պտղունցի մէջ

Բարդեր հեռալիք

բարձրացրած մի ճամփած համակ
մեկնեց հիւանդին:

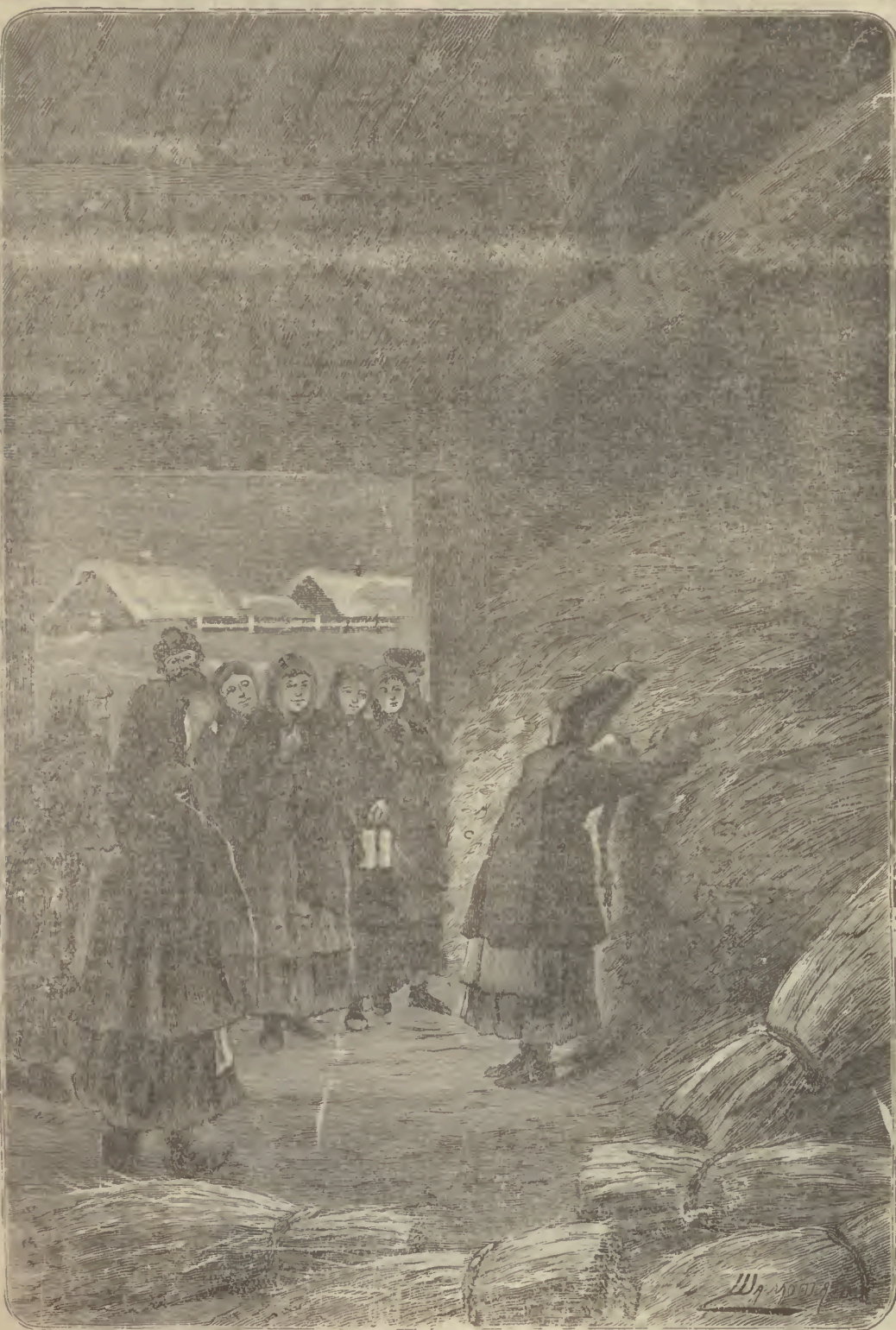
Գառնեցեանցը մոռացաւ իր տկա-
րութիւնը. նա, որ ժամեր տանջւելով
հազիւ էր շարժւում, այժմ մի ներքին
ոգևորութեամբ վայրկեանաբար վեր
թռաւ և մինչև սենեկի կէտը գիմառու-
րեց անզոյշ աւետարելին: Այն, ան-
զոյշ, ըստ որում եթէ ինքը չը շտա-
պէր և չը բռնէր հիւանդին, վերջինս
արժատաճառ ծառի պէս պիտի միանգա-
մից գետնովը զիպէր և փառտէր: Դար-
ձեալ ընկաւ դեռին, բայց անլուսաւ.
պառաւը գրկեց նրան և հանդարտօրէն
պառկացրեց անկողնում ուշադրոյս
հիւանդին:

Չի կ'ընդունէր ասել, թէ որքան միջոց
տեղեց, մինչև որ Գառնեցեանցը ուշքի
եկաւ և զողորջւուն ձեռքում պիտի
սեղծած համակի կնիքը քանդեց ու
սկսեց կարգաւ: Դարձեալ յայտն էր, որ
նրա կիսամար աչքերին այժմ տուեց՝
համակը ծալել իծայր կարգաւ:

Ի՞նչ թէ մի անգամ, երկու, երեք,
չորս, հինգ անգամ կարգաց նա:

Տկարութեանը չէր տմին անգամ
կարգաւ վերջացրած ժամանակ՝ Գառ-
նեցեանցին անբնական շարժումներ ու
ղէմքի ծամածռութիւններ անել տուողը.
անշուշտ մի ուրիշ յարգելի պատճառ
կար, որ ստիպում էր թուղթը անդա-
դար ձեռքում շուռ է շուռ տալ, իւրա-
քանչիւր դիրք աչքերի անթարթ նա-
յուածքով շափ ու ձևի ենթարկել, ու-
սերը վեր և վայր անել, գլուխն ան-
դիտակցօրէն աջ ու ձախ դարձնել և
ամենատեսակ տարակուսական շարժ-
մունքներ անել:

—Այն, գիւր, ձեռքը կըրօս է,
հարիւրաւոր ձեռագրերի մէջ կը որո-
շեմ նրա մատիս պէս հաստութեամբ
տառերը, խօսեց ինքն իրեն հիւանդը.
իսկ ճճը, իսկ կըրօս սովորական յա-
ռաջարանը: Միմեանց չեն բռնում:
Եղբորս համակը միշտ սկսում է վա-
հան վարժապետի շարադրած ձևով,

Բերտ Կոլլեկտիվ: «Բարդերով խիս-խիս զիպել են խորձեր»

Է Դ Է Ա Ր Դ VII

Թագաւոր Անգլիայի և Կայսր Մեծ Բրիտանիայի

ընդ պէս սարի արջին տէրտէր շինելու համար 400-ն էլ բիշ է. ես որ սրբազանի տեղակ լինիմ, 200 չի՝ 2000 էլ որ տուած լինիս, առաջիս չօքեցիր թէ չէ, քացով կը տամ, օխաը գաղէն տեղ յետ կը շարտեմ: Փառաւորի ինքը, իմ խաթրն է, թէ չէ, էլի կը շարտէր:

Սիրդարի Հաթիր-Խլախ-Խան Աւղանտանի Էմիր

—Յետոյ, հարցրեց Գառնեցեանցը: —Յետոյ ու ջան. երկու հաս հարիւրանոցը թղթի մէջ փաթեցա՞ւ: Հաստափոր աղի բուրը զբի ու տէրտէրացայ: Մի ժամանակից լսեցի, որ էն փողից սրբազանին յիսուն մանէթ է հասել, 150-ը աղայ Հաստափորի ջէրն է մտել: Սիրտ արի ու հարցրի:

—Ի՞նչ պատասխան տուեց, հետաքրքրուեց Գառնեցեանցը:

—Հեռու կարգիցդ, աւանակ, ասեց՝ բաւ սեկ-լետարներ չը կան, գրադիրներ չը կան, անդամները բերան են ճղում, դռնապանները քաղցած չնկրի պէս փեշերիցդ կախ են ընկնում, չեն հեռանում, մինչև բերաններն ոսկոր չը քցես. էսքան ունենալը

բաւ ընչով եմ ցիտել: Ես էլ միտք արի, որ Հաստափոր աղի ասածները կէսն էլ թէկուզ շինովի լինի ու սուտ, համա ինքը սարի պէս քամակիս կանգնած՝ ինձ տէր ու տիրեկան է, վրէս խօսողի ատամները կը փշրտի, ասեցի՝ Աստուած օրհնեցէ՛, օրհնեալ լինիս դու էլ, քո շէն օջաղն էլ, քո թագաւորալայաղ (արքայալայել) զօջ որդի Շամօն էլ, հալալ լինի մօրդ կաթի պէս իմ փողը, դու ուտէիր աւելի լաւ էր, բան թէ 1000 շուն ու գէլ լափէին: Դեռ հետն էլ «Պահպանիչը» կոխեցրի ու մի նշխարք էլ տուի: Տեսնում ես, այ որդի, համոզեցուցի՜ եղանակով շարունակեց նորոնձան, ըսկի կարողանում են Ազդուակերենք ձէն ու ծպտուն հանել, Հաստափոր աղէս նրանց մկան նման ծակն է կոխել, սասանաց-րել:

—Հապա 200 բուրլին լ՛նչպէս պիտի վճարես, հարցաւուեց Գառնեցեանցը:

—Երբ որ կուտես նանք, էն ժամանակը կը տանք, հաստափոր մնայ իմ աղէն:

—Իսկ Գերման. կայսրուհի ինչքան ե-հնր, Աստուած փառք տալիս, ընդ կեանք ու արե խնդրում:

—Այնուամենայնիւ մօտաւորապէս որ-քան կը լինի:

—30, 35, մինչև 40-ի կը հասնի:

—Տեսա՞նք տէրտէր, վշտացաւ Գառնեցեանցը, զիւղական տոկոսով 100 բուրլին տարեկան 24 բուրլի է դառնում. 200-ը կը տայիր շահով, տարեկան 48 բուրլի կը ստանայիր և այդ ընդ ընտանիքով այգու եկամուտի հետ միասին՝ բաւական էր ու փողդ միշտ անմեռ քեզ կը մնար, հոգին թող եղնէր եղբօրդ, թող մէկ պարտքը չը վճարած՝ նորից պարտքի տակ ընկնէր և Ազդուակերենց հաշիւը վերջացնէր:

—Բաս, այ որդի, էն ոչինչ ես համարում, որ երբ փողոցովն անց եմ կենում, մեծ ու պատիկ տեղ-ներիցը ոտի են կանգնում և ասում. —օրհնեա տէր: Եղ միթէ քիչ պատիւ է մեր տան անունին. տէրտէր չեղած՝ ինձ օվ էր մարդատեղ դնում:

—Իսկ չէ՞ որ գրավար-ժուլիւն չունիս, լ՛նչպէս ես աւետարան կարդում և ժամ ասում:

—Ո՞վ է հարցնում, այ որդի, մաղթանքներն ու շարականներն անգիր սովորել եմ, իսկ էգուցուան կարգալու աւետարանն էս իրիկուն ճրագի տակն էնքան զգում եմ, որ գրավարժում եմ ու

էգուց ժամումը սուար սուար (արագօրէն) կարդում:

—Եւ այդ բանի համար դու ստացել ես «Տէր 200» մականունը:

—Քանի իրանց գլուխը, թէ լ՛նչ աւելի անուն տալիս են. սարի որ տէրտէր չէի, աւելի անուն չունէիք. աշխարհական ժամանակս՝ «Մածնա-րդուն» էր, հի-

Կամուտու-նիս տարեկան:

—Ի՞նչ գիտեմ, այ որդի, ծըմ-ծըման (ծո-րացող) աղ-բի նման կաթկաթի-լով գալիս է, մենք էլ օրն եկածն օրն ուտում:

Գ Ե Լ Տ Ե Մ Բ Ե Դ

մի՛ «Տէր 200». երկուն էլ մէկ են. էլը չի՛ պոչն է: —Վայ իմ կորած 200, վայ իմ կորած հով ու զով պարտէզ, հառաչանքը կրկնեց Գառնեցեանցը և երկար ծոր տուեց.

—Տէր երկու հարիւր:

Պերն Պոսեան

ՀԵՆՅ ԱՅԴ ԵՄ ԵՐԳՈՒՄ

Մ ա՛յլ է շուրջս... — Վիքիարի կեանքի երկար ոտի սակ Ուրէս մի փալաւ քնկած եմ իմուր Յաղբա՛ւ՛... եւ անո՛յժ... Ուրէս ուռական, իմ մանուկ կեանքի երգն եմ ողորում եւ շուրջս մա՛յլ... Երկինքի քալածոս. Խորունկ լուրբեան միայնութեան մէջ Աճա՛րեւ է մալում:

Բոսփորի ափերուս

Գ Ի Է Դ Ա Է Դ Ա Ն Ս Ա Ն Ո Ւ Մ

Ճ ա ն ա պ ա Ր հ ո Ր դ ն ե Ր Տ ի ր է ք ու մ
Օրվանի գուքսը (մէջ տեղ)

Եւ արա՛ր-աւթարհ... Իմ սրտի նման
Դա՛ւ ու ցաւերի երկունքով բռնւած
Տննում է անկեղ...
Աւթարհ է՛լ մուայ, ինչպէս առեղծւած,
Կեանքն է՛լ մի քիլի՛ւմ...
Տիեզերքն հանուր խեղճարութիւն...
Աստած մի ցնո՛րք...
Իրականութիւնն երազ ու խոհեր...
Նպաստելը սոսկ մի սրտադուրբութիւն...
Իսկ ամբողջութիւնը մի ոչնչութիւն...
Եւ ա՛յդ եմ երգում...

Արհամարհանքը իմ հպարտ «ես»-ի
Դեպ անարգ կեանքը—
Մի սկզբունք է...
Վիճար ինքնըստինքեան
Սրբազան սանար...
Ուր վախկոտ սիրքս իր մոմն է վառում...
Եւ ծո՛ւնըր դնում...
Կա՛յ-կա՛յ ցաւ եւ վիճ, որի անունը
Սարսափ է սրտիս—
Եւ ա՛յդ եմ երգում...

Քարափ է սիրքս...
Ուր լուռ գիշերին
Ամեն արարած այնչեղ է մեկում,
Ապաստան խնդում...
Եւ դա... դարաբէ՛ք... դա՛րդ...
Գա՛ւ... նպասա՛կ...
Հանուր մի աւթարհ...
Անհուն տիեզերք...
Այդ ինքն է որ կայ...
Այդ խոռոչն է իմ վսեմ Աստ-
ւածը...
Նրան եմ փնտրում...
Սակայն նրա է՛լ մահամեծ
կեանքի
Դազաղն եմ շինում...
Հէնց այդ եմ երգում...
Ա. Զանեան

ԱՇԽԱՏԱՆՔ, ՄԱՀ ԵՒ
ՀԻՒՍՆԴՈՒԹԻՒՆ
(Լ. Տոբոյի)

Հարաւային Ամերիկայի հնդիկ-
ների մէջ կայ հետեւալ աւանդու-
թիւնը:
Աստուած, ասում են նրանք, ստեղծ-

ծեց մարդ-
կանց այնպէս,
որ նրանք աշ-
խատելու կա-
րիք չունէին:
Նրանք ոչ շո-
րի հարկաւո-
րութիւն էին
զգում, ոչ բնա-
կարաններին,
ոչ կերակրին,
և ամենքն էլ
ապրում էին
միշտ հարկւր
տարի առանց
որեւէ հիւան-
դութեան:
Անցաւ մի
առ ժամանակ,
և երբ Աստուած
ուզեց տեսնել
թէ ինչպէս են

ապրում մարդիկ, նա տեսաւ, որ նրանք փոխանակ
կեանքի բաւականութիւնը վայելելու, ամեն մէկը
նրանցից հոգս էր քաշում միայն իր մասին. որ
մարդիկ փնտում էին միմեանց հետ և այն դրութեան
մէջ էին դրել իրանց, որ ոչ միայն գոհ չէին կեան-
քից, այլ նոյն իսկ անիծում էին նրան:

Այն ժամանակ Աստուած ասաց. «Եւ նրանից
է, որ նրանք ապրում են ամեն մէկն իր համար»:
Այդ բանը վերջացնելու համար, Աստուած այնպէս
արեց, որ մարդիկ չը կարողանան ապրել առանց
աշխատանքի. և քաղցից ու ցրտից չը տանջու-
նաւ: Համար նրանք ստիպւած պէտք է լինէին ծածկել
շորերով, վարել երկիրը, աճեցնել ու ժողովել պը-
տուղներ և հացահատիկներ:

«Աշխատանքը կը միացնէ նրանց—մտածում էր
Աստուած:—Անհնարին է մի մարդուն մենակ սողցել
ու տանել գերանները, շինել բնակարաններ. մէկի
համար անկարելի է պատրաստել բանտրական գոր-
ծիքներ, ցանել, ժողովել հունձը, գործել ու կարել
հագնելիք: Հասկանալի է, որ ինչքան բազմաթիւ
մարդիկ հաւաքեն աշխատանքի, այնքան շատ բան
կարողանան նրանք, այնքան հեշտ կը լինի նրանց
համար կեանքը և այնքան աւելի կը միանան նը-
րանք»:

Անցաւ կրկին մի առ ժամանակ: Աստուած նո-
րից նայեց մարդկանց, թէ ինչպէս են ապրում նը-
րանք:

Սակայն մարդիկ աւելի վատ էին ապրում, քան
առաջ: Նրանք աշխատում էին միասին (ուրիշ կերպ
նրանք չէին էլ կարող), բայց ոչ լոկորը մի տեղ-
նրանք բաժանւել էին մանր խմբերի. ամեն մի խումբ
աշխատում էր խել միսից աշխատանքը և ամենքն
էլ չէին թոյլ տալիս մէկը միւսին որեւէ աշխատանքի
համար գործ դնել իրանց ամբողջ ժամանակը և ոյ-
ժերը, և դա ամենքի համար էլ վատ էր: Տեսնելով,
որ դա լաւ չէ, Աստուած վճռեց այնպէս անել, որ
մարդիկ չիմանային, թէ որ ժամին է գալու նրանց
մահը և որ նրանք կարողանային մեռնել ամեն ժա-
մանակ: Եւ այդ բանը նա քայտնեց նրանց:

«Երբ նրանք կ'իմանան, որ նրանցից ամեն
մէկը կարող է մեռնել ամեն վայրկեան,—մտածում
էր Աստուած,—նրանք այլ ևս միմեանց հետ չեն վի-
ճիլ այն կեանքի հոգսերի համար, որը կարող է դա-
դարել ամեն մի վայրկեան. նրանք այլ ևս չեն թու-
նաւորիլ միմեանց դոյութեան այն ժամերը, որոնք
նշանակւած են նրանց համար»:

Սակայն ուրիշ կերպ եղաւ: Երբ Աստուած կըր-
կին նայեց, թէ ինչպէս են ապրում մարդիկ, նա
տեսաւ, որ նրանց կեանքն աւելի լաւ չէ դարձել:
Աւելի ուժեղները, օգուտելով այն հանգամանքից, որ
մարդիկ կարող են մեռնել ամեն վայրկեան, սկսե-
ցին ընկճել առաւել թոյլերին, սպանեցին ոմանց և
միւսներին սպառնացին մահով: Դրանից դուրս և-
կաւ այն, որ ուժեղներն ու նրանց ժառանգներն ա-
նհնջեցին չէին աշխատում և ձանձրանում էին ան-
գործութեանից, իսկ թոյլերը բանում էին իրանց
ուժից վեր և վայրանում, քանի որ չունէին դադար
և հանգստութիւն: Եւ նրանք բոլորն էլ լցւել էին
դէպի միմեանց սարսափով ու ատելութեամբ: Եւ
նրանց կեանքն աւելի ևս թշուառ էր, քան առաջ:

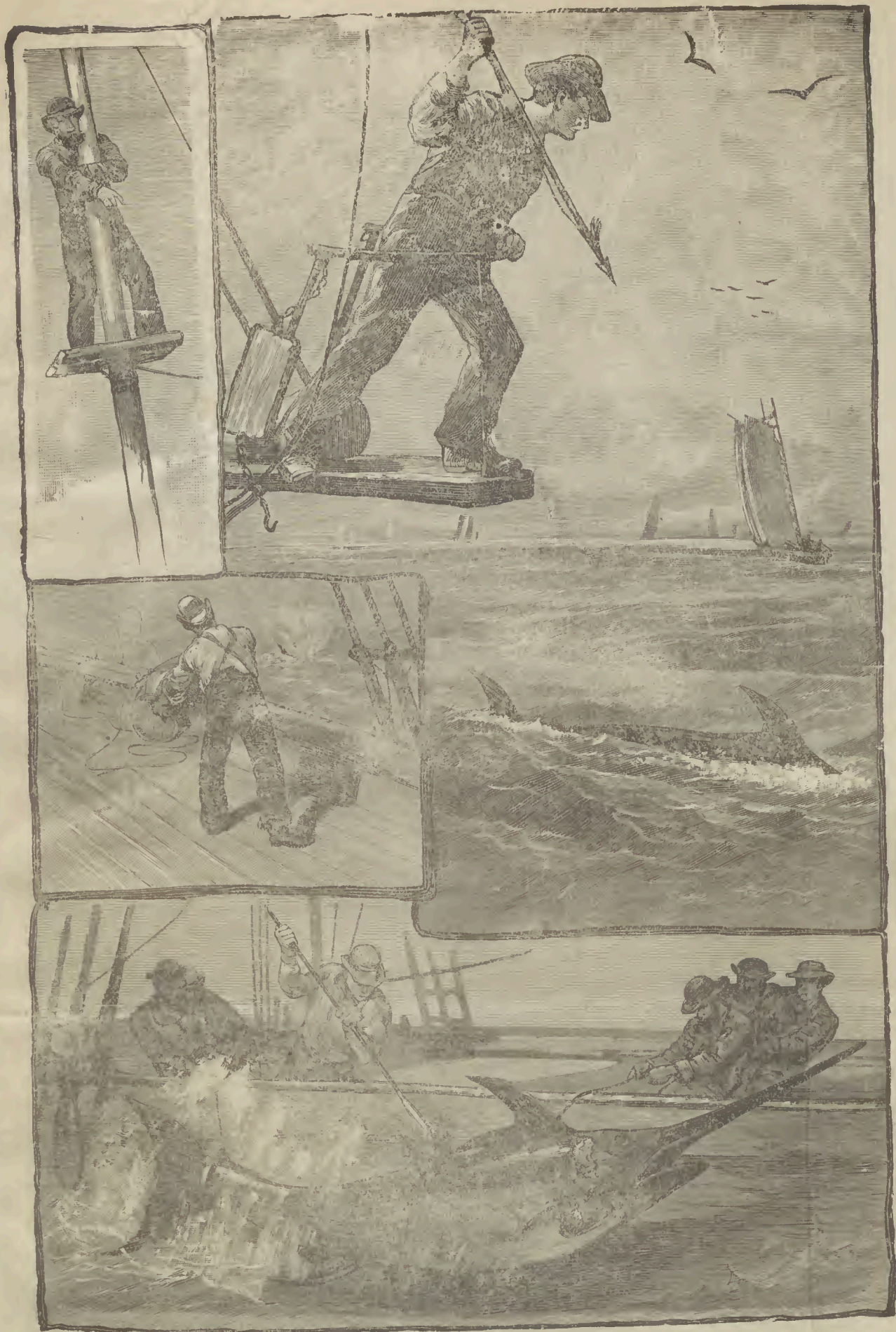
Այդ տեսնելով, Աստուած, գործն ուղղելու հա-
մար, ուղարկեց մարդկանց ամեն տեսակ հիւանդու-
թիւններ:

Աստուած մտածում էր, որ եթէ մարդիկ են-
թակալ կը լինեն հիւանդութիւնների, նրանք կը
հասկանան, որ ուժեղները պէտք է կարեկցեն հի-
ւանդներին և օգնեն նրանց, որ յետոյ երբ իրանք
էլ հիւանդանան, օգնութիւն ստանան թոյլերից:

Եւ Աստուած կրկին թողեց մարդկանց իրանց
կամքին: Բայց յետոյ երբ նա կրկին նայեց, որ
տեսնի թէ ինչպէս են ապրում մարդիկ ենթակալ
լինելով հիւանդութիւնների, նա տեսաւ, որ նրանց
կեանքն աւելի է վատացել: Հէնց այդ հիւանդու-
թիւնները, որոնք պէտք է միացնէին մարդկանց,
աւելի ևս բաժանեցին նրանց: Այն մարդիկ, որոնք

ՀՈՒԱՆԴԻԱՅԻ ԱՓԵՐՈՒՄ: Բոժեպեցնիկու անցած հանապարհը:

Ծովը իր սրանցիկներով և սարսափով

ուժով ստիպել էին միւս մարդկանց աշխատել, սկսեցին բացել զրանից ուժով ստիպել թույլերին պահպանել նրանց, ուժեղներին, նրանց հիւանդութեան ժամանակ, իսկ իրանք հիւանդներ չէին պահում: Եւ նրանք, որոնց ստիպել էին աշխատել պարոնի համար և պահել ուրիշ հիւանդներին, այնքան ճնշւած էին աշխատանքի տակ, որ ժամանակ չէին ունենում հոգ տանել իրանց հիւանդների վրայ և ստիպւած էին թողնել նրանց առանց օգնութեան:

Որպէս զի հիւանդները չէր խանգարէին հարուստների ուրախութիւնները, հիւանդներին տեղափոխելն անհնար էր, ուր նրանք տանջւում էին և մեռնում, հետեւ իրանց հարազատներից, առանց նրանց ողբերի, այլ յանձնւած վարձկան մարդկանց, որոնք պահում էին հիւանդներին, ոչ միայն առանց կարեկցութեան, այլ նոյն իսկ զրգւանքով:

Բացի զրանից, քանի որ հիւանդութիւնների մեծ մասը համարւում էր վարակիչ, ուստի մարդիկ վարակման երկիւղից ոչ միայն չէին մօտենում հիւ-

անդներին, այլ խոյս էին տալիս նոյն իսկ նրանցից, որոնք պահում էին հիւանդներին:

Այն ժամանակ Աստուած ասաց. «Եթէ նոյն իսկ այս ձեռք էլ չի կարելի ստիպել մարդկանց հասկանալու, թէ ինչի մէջ է գտնւում նրանց երջանկութիւնը, ապա ուրեմն թող նրանք իրանք կտա-վարեն իրենց տանջանքների հետ»: Եւ Աստուած թողեց մարդկանց:

Մենակ մնալով, մարդիկ երկար ժամանակ ապրեցին, չէր հասկանալով, թէ ինչ է իրենց հարկու-ւոր երջանիկ լինելու համար: Եւ միայն ամենավերջին ժամանակներս նրանցից ոմանք սկսեցին հասկա-նալ, որ աշխատանքը չէր պէտք է նրանցից մի քա-նիսի համար լինի երկիւղի առարկայ և միւսների համար հարկադրութիւն, այլ որ նա պիտի լինի ընդհանուր ու հաճելի գործ, որը միացնում է բոլոր մարդկանց: Նրանք սկսեցին հասկանալ, որ սոսա-սկելով մահւան, որը յարաժամ սպառնում է ամեն մէկին, իւրաքանչիւր մարդիկ գործունէութեան միակ ինկալի եղանակը նրա մէջ է գտնւում, որ հաւա-

ձայնութեան ու սիրոյ մէջ անցկացնի այն տարի-ները, ամիսները, ժամերն ու րոպէները, որոնք նշանակւած են մարդկանցից ամեն մէկի համար: Նրանք սկսեցին հասկանալ, որ հիւանդութիւնները ոչ միայն չէր պէտք է պատճառ լինեն մարդկանց բաժանման, այլ որ նրանք, ընդհակառակն, պէտք է պատճառ լինեն նրանց միութեան և սիրոյ:

Թարգմ. Լ. Մարկոսեան

ՈՐՏՏԵՂ Է ՄԱՆԿԱՍԱՆ ԵՐԵՒԱԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՔԸ

Բարեկամ, մի լաւ նայենք տղայի ու աղջկայ մանկական խաղերին. հէնց վեր անհնար վտարիկ Հայկիկ խաղերը—նա ուրախանում, ոգևորւում է թուր-հրացանով, ձիով. նա անում է այն, ինչ որ վայել է տղամարդուն. լաւ տես, Հայկիկ իր սարքած մանկական խաղերով պատրաստում է բաղարի, դաշտի, սար ու ձորի, մի խօսքով զբոս մարդ դառ-նալ. նա սովորում է զէնք բանացնել, ձի նստել. դանազան շարժումներով անդանում, զիմացկուն է դառնում. օրէցօր սովորում է արագ և արագ վա-զել, ճարպիկ ու խորամանկ թռիչքներ անել. նա սո-վորում է արեւելքներից աղաւալ: Եթէ պատահի մի փոս, մի քար, վրայով կը թռչի. եթէ ոտը սոթ տայ, սայթաքի, կաշխատի իրան պահել. եթէ թշնամի պատահի, ուժով կող կանէ նրան զիմարդիկ, կռւել ու յաղթել. չէ, տեսնի թէ բանը վատ է, կարող է խորամանկ ցնցումներով, արագալազ ոտներով ի-րան ազատել, ինչպէս մի չարաճճի այծ, ինչպէս մի չարաճճի ուրիշ Հայկիկ իր մանկական բնազդով*), իր երկխոյսական ձգտումներով, հոգով ու սրտով ու-զում է տղամարդ դառնալ. վաղ թէ ուշ կընկնի կեանքի անողոք ալիքների մէջ. նա ստիպւած կը լինի կռւել շատ զժարութիւնների դէմ. նա պիտի կարողանայ նեղութիւնների ու դառնութիւնների տակից դուրս գալ, գլուխ պրծացնել. պիտի ջնորճը ունենայ, որ իրան պաշտպանէ, ընտանիք կառավա-րէ: Այո, Հայկիկ պատրաստում է տղապային հայր լինել, կեանքի ու իր հասարակութեան քաջ զին-ւորը դառնալ:

Հապա ինչ են ասում նազիկիկ խաղերը: Թէև ոչինչ չես գրում, բայց անկասկած, սա էլ վազում, թռչկոտում, զանազան շարժումներ է անում: Նա-զիկիկ էլ բնական կերպով ձգտում է անդանալ, ամ-րակազմ լինել, ճարպիկ շարժումներ անել: Լաւ տես, լաւ նայիր, նազիկիկ խաղե-րը շատ մասով

ընտանեկան կեանքի չորս կողմն են շուռ ու մուռ գալիս, նրա պատերից դուրս չեն ել-նում: Ծիտիկ-միտիկ նազիկիկ իր խաղատիկ-նիկին այնպէս է պահում, խնա-մում, նրա բոլոր հոգներն այնպէս է քաշում, ինչ-պէս մի գորովա-գութ մայր է ա-նում իր հարա-

ՈՐԱՍ ԱՊԱՆԵՐ ՄԱՆՃՈՒՐԽԱՅՈՒՄ

*) Ծանօթ. Տես Հիւնդանիների բնազդն ու հասկացողու-թիւնը, Ա. Զիլինկաբեան և Տ. Ռաշմաճեան:

Միկալօ
Կայսր ձապոնիայի

զատ զաւակին: Նազիկի իր փոքրիկի համար շորեր է կարում, նրա օրօրոցը մաքրում, ծիծ տալիս: հաց է թխում, կերակուր պատրաստում: Իր ընկերները կերուհիներին խնջոյքի է հրաւիրում, նրանց պատուում, շահում, ուտացնում, խմացնում և տուն ու դարկում: Նազիկի սնունդ է այն, ինչ որ վայել է մի տան տիկնոջ և զաւակ ունեցող մօր: սա էլ հողով սրտով, իր մանկական ընդդիմ աշխատում է դառնալ տանտիկին: այն էլ ինչ տեսակ տիկին, որ գիտէ եփել, թխել, կարել ու ձեւել: գիտէ երկխոյ պահել, մեծացնել: Նազիկի էլ գնում է մի ուրիշ բնական անխախտ ճանապարհով: պատրաստում է ապագային մայր դառնալ, ուզում է իր ընտանիքի նեցուկը, խելացի տանտիկինը և պահպան հրեշտակը լինել:

Հայկիկ ու Նազիկիկ պակասը լրացնելու համար մի օրինակ էլ ասեմ:

Մեր հարեանի որդի Եօթը տարեկան Օնիկը շատ է սիրում շանն ու կատուին չարչարել: Ինչ խաղ ասես, որ նրանց գլխին չէ գալիս: շունը թեթեւ լինում է, կատուն անխնայ չանկում է, էլի չի խրատում: Նա բռնում է որդեք, թիթեռներ, մըրջիւններ, նայում, գնում է: քիչ է պատահում, որ նրա ձեռքից կենդանի պրծնեն: այնքան է չարչարում, հողիներն է հանում: Նա սիրում է իր խաղընկերների հետ բարձրանալ տան կտուրները, խոտերի գեղերի վրայ: քանդում է թռչունների բունը, ձուկերից նոր դուրս եկած ձուտիկներին վերցնում, ամեն կողմից գիտում, տնդում, ուրախանում, հըրճում է: մի քանիսը նորից բունն է գնում, բայց անպատճառ մէկը կամ երկուսը ձեռքն առած՝ ընկերների հետ ուրախ-ուրախ ցած է լինում: վաղում են դէս ու դէն, իրար ձեռքից քաշքշում, խլում են ձուտիկներին: սրանց խղճալի ծրծրուցը, երեխաների քրքիջը, աղմուկն ու իրարանցումը միախառնելով տալիս են փոքրիկ չարածինների համար մի ուրախալի տեսարան: Ծիտիկը ձեռք է ձեռք է անցնում: մէկը գրգռան է գնում, միւսը բոխ մէջ սեղմում: հուռից նայելով՝ մարդու սիրտը ճմլում է: նրանց փոյթը չէ, թէ ծիտիկը զրկեց ծնողական խնամքից, զրկեց մայրական քնքոյշ հոգատարութիւնից ու փայփայանքներից: նրանց փոյթը չէ, թէ ծիտիկը շուտով կը փչէ վերջին շունչը: նրանք չափազանց ուրախութիւնից վեր վեր են թռչկոտում: Ինչո՞ւ: նրանց մանկական երեւակայութիւնը, բնական հետաքրքրութիւնն ու ձգտումները բաւարարութիւն են ստանում, կշտանում են, ահա թէ ինչ: Երեխաները սիրում են կենդանիները զլխին այդ տեսակ խաղեր սուրբել: աղջիկները շուտ են կանգ առնում: սրանք մտնում են իրենց խաղական գերի մէջ, զրազում են խաղատիկնիկով, դառնում են կատարեալ տանտիկին: Տղաները շուտ պոկ չեն գալիս կենդանիներին հալածելուց: այդ ձգտումը նրանց մէջ մնում է երկար ժամանակ:

Ինչ տեսակ մանկական խաղ ու երեւակայութիւն ուզում ես վեր առ, կը տեսնես, որ տղան ձգտում է զրախ մարդ, տղամարդ դառնալ, աղջիկն էլ ուզում է տան չորս պատերի մէջ ապրող տանտիկին լինել: Ո՞րտեղ է այդ ձգտումների պահպանութիւնը, որտեղ է այդ ձգտումների հիմքը:

Տ. Ռաւմանեան

Գ Է Օ Թ Է Ի Յ

Մի անգամ մեայ ես քարոս անաւ,
Տեսայ նազիկու ու ընկայ յեփից:
Հեկց որ մօտեցայ—նա՛ րե—կրգոտաւ,
Կրկանեաւ մարդկանց, հեռացիւ ինձնից:

—Ո՞րի՞նչ, ասում եմ...

Ես իմ նազիկուն սեղմում եմ կրծքիս,
Համբոյքի տարախ շաղ տալիս տասիկ:
Բայց նա... Ա՛խ կամե՛ց, կամե՛ց, սիրելիս,
Այդպե՛ս մեզ շեղ կարող եմ մարդիկ:

Յակոբ Յակոբեան

Գ Ե Օ Թ Է

Իմ աղջիկը նուռ-շատանի,
Տեսնողներն են աղի-մայիլ,
Տունը շեն սեղծողին,
Սեղծածն է անգին մարգրիս:

Աղջի՛, երեսդ է լուսնի փայլ,
Եկ պաշ անեմ եւ արհա տամ:
Ես ի՛նչ կանեմ ոսկի, մարգրիս,
Եթ որ ունիմ եկ պես աղջիկ:

Աղջի՛, ես եկ ինչպե՛ս սիրեմ,
Դճպես սիրեմ, որ չը գտնեմ,—
Պատեմ կուրծքս եւ եկ ամբողջ
Թողեմ խորունկ իմ արհա մեջ:

Կայեմ խորունկ իմ արհա մեջ,
Գիշեր-ցեղեկ սիրեմ, սիրեմ:

Ռուս-ձապոն. կռիւը Լիմեիպու գիւղի տրչակայում:

Ձեռք մի՛ տա իմ հիւանդ մարմնիս,
Նա քնոյց է ու փխրուն:
Ձուր մի նզկիւր քնկնել հողիս,
Նա նպարս է, անկկուն:

Լ Է Օ Ն Ի Դ

Ա. Ղ. Ջ Ի Կ Ո Ւ Ն Ի Մ
(Ժողովրդական մտիւններից)

Աղջիկ ունիմ արապայ,
Արմասի պես փայլ կուտայ,
Մի օր երազը ձեռ չլինի,
Երեսը մեզ լոյս կուտայ:

Սերն անգութ է, չի կեսացնում,
Բեզ միտս սիրեմ արհա խորուն:

ՍԷՅՐԻ

Ա Յ Լ Ե Ի Ա Յ Լ Ք

Օրինակի միւսը: Անգլիայի թագաւոր Էդուարդ VII ծանր հիւանդութիւն ունի, սակայն նա ճանաչելով գիտութեան հզօր ոյժը, բժիշկների ամենամանրակրկիտ հրահանգները կատարում է ճշտութեամբ: Ծնորդի այս հանգամանքի Էդուարդ թագաւորն այժմ համարւում բժշկւած է: Սակայն նրա բժիշկները վերջին ժամանակներս շատ էին պարծնում իրանց օդոտափառ հիւանդի առաջ և միմիայն իրանց էին վերադրում թագաւորի բուժելը:

Շատ մի պարծնեալ, մի օր նկատեց նրանց թագաւորը: հաւատացեալ, որ աւելի հազաւորւտ է լինել օրինակելի հիւանդ, քան օրինակելի բժիշկ: Ի՛նչ կանեիք դուք, եթէ ես կամքի ոյժ չունենայի և չըզտակէ ինձ ու չըկատարէի ձեռ պատւերները:

Անցեալներում Էդուարդ թագաւորը լաւ ուսող-խմող է եղել, իսկ այժմս նրա սխառւած է խիստ պահեցողութիւն:

ուժասպառ է լինում և չէ կարողա-
նում հանել դրոգը առել միջից, կամ
ինքն է տնկում խոր ցեխերում և
կամ պայտերը չեն բռնում սառած եր-
կրի վրայ, ահա այդ ժամանակ ձիա-
պանը ձեռք է առնում մտրակը և բո-
լոր ուժով սկսում հարձակ խեղճ
յոգնած անասունին:

Թէ որքան ծանր, սրտամաշ տեսա-
րան է բացում այդ ժամանակ, այդ
հասկանալու համար պէտք է միայն
գծադրութիւն ունենալ ականատես
լինելու Մի կողմ կանգնում է բար-
կութիւնից գազանացած, աչքերն ա-
րեւնով լցւած ձիապանը իր սոսկալի
մտրակով կամ մահակով, որով հա-
անվերջ հարձակում է ձիուն շարու-
նակ, աւելի ու աւելի տաքանալով, իսկ
միւս կողմ հեռւ է, թրպրտում ան-
խնայ հարձակներ ստացող ձիւն, լարե-
լով իր յոգնած մարմնի բոլոր մկա-
նունքները, շփոթւած, աչքերը ջրա-
կալած, ձեռքերից գոլորշու ամպեր
թայթելով, ամբողջապէս քրտնքի
մէջ ողորւած: Այդ սոսկալի դրաման,
որ երբեմն տեսնում է ժամեր, սովորա-
բար վերջանում է յուսահատ կենդա-
նու մի մի ուժգին ոստումով, որով
հա ցեխից հանում է իր ծանր բեռը և
շարունակում ճանապարհը, մի քանի
քայլից յետոյ կրկին նոյն գրութեան
մէջ ընկնելու համար...

Այս ամենը կատարւում է դեռ քա-
ղաքի մարդաշատ կենդրոնում, ուր
երբեմն օգնութեան են հասնում կող-
մակի մարդիկ և թիթեակներ ձիու
գործը. իսկ ինչ է կատարւում հեռու
ճանապարհի վրայ, ուր դէմ առ դէմ
կանգնած են լինում միայն խղճուկ
յոգնած կենդանիներ և նրա կատարած
ձիավարը իր կրակ ու բոց մտրակով...

Թէ որքան անգութ ու անբարոյա-
կանացած անհատներից է կազմում
այդ ձիապանների մեծ մասը, դա կա-
րելի է եզրակացնել նրանից, որ այդ-
պիսի դէպքերում նրանք ձեռքով մրտ-
րակը գործածելիս անգործութեան մէջ
չեն թողնում և իրենց լիզուները, և

անցորդն ստիպւած է լինում փակել
իր ականջները, լսելով թէ ինչպէս
նրանք ասպարէզ են բերում այդ ձիւն
ծախողի հօր, մօր և բոլոր հնչեցեալ-
ների հոգին, հաւատը, ոսկրները և
այլն, մի շարք ամենանուրբ հայհո-
յանքներով փառաբանելով նրանց...

Այս, դեռ շատ են կոպիտ մեր զգաց-
մունքները, շատ է քարայցած մեր
խիղճը. տանջող կենդանու լուռ ար-
տասունքները, նրա անխօս հեռւն ու
հառաչանքը մենք դեռ հասկանալ չենք
կարողանում... Իսկ որքան վատ են
զրանց հետեւները թէկուզ և այն
տեսակետից, որ անասուններին այդ-
պէս տանջելուց յետոյ, մարդկանց մի-
այն մի քայլ է փնտռում անել, նոյն ձե-
ւով վարել և միմեանց հետ...

Քանի որ Երևանում «Կենդանիներին
նովոմալուտով ընկերութեան» անդամ-
ների թիւը խիստ սահմանափակ է և
հազիւ թէ նրանցից որ և է մէկն էլ
համաձայնի այդպիսի դէպքերում մի-
ջամեկ յօգուտ տանջող կենդանու,
ի նկատի ունենալով այն վիրաւո-
րանքը, որ անշուշտ կարող է կրել
կոպիտ ձիապանից, ուստի կարծում
ենք, որ այդ պարտականութիւնն ընկ-
նում է քաղաքային կառավարութեան
վրայ՝ պէտք է ոստիկանատան միջոցով
խստիւ պատկերել քաղաքայիններին
(գործողի) այդպիսի դէպքերում ստիպել
զրոգանքին առժամանակ հանգիստ
տալ յոգնած ձիուն, դատարկել ծան-
րութեան մի մասը և, որ գլխաւորն է,
թոյլ չըտալ նրան այնպէս անգութ
կերպով գործ դնել իր անողորմ մրտ-
րակը...

-Եւան

Նոր-Նախիչեւան, 14 դեկտ.

Ամսոյս 12-ին քաղաքային թատրո-
նում հայ թատերասէրները դերասա-
նուհի օր. Խիթաբեանի մասնակցու-
թեամբ խաղացին «Սանդուխտ» պատ-
մական պիէսը: Հեղինակը բաւական
համեստ է, որովհետեւ իր անունը չէ

տպագրել աֆիշներին վրայ, բայց գու-
ցէ նրա համար, որ պիէսը մի տեսակ
փոխադրութիւն է համանման կամ
հէնց Թ. Թէրզեանի համանուն ողբի-
գութեան, որի երկրորդ տպագրու-
թիւնը եղաւ 1871 թ.: Ինչ և իցէ,
նրա ձեռք հետաքրքրական է, պատկեր-
ները ճոխ և տպաւորութիւն թողնող,
բայց ընդհանրապէս թոյլ: Դեկորա-
ցիաների ճոխութեան և պատկերների
տպաւորիչ լինելուն կարող են նպաս-
տած լինել քրիստոնէութեան առաջին
դարի կեանքից վերցրած վէպերը, օր.
«Յո երթաւ»-ը: «Սանդուխտ» նրա թէ
ոչ կարող ենք ասել քրիստոնէութեան
և հեթանոսութեան մաքառումն է և
ոչ էլ հոգեբանական վերլուծութիւն
սիրոյ, հաւատափոխութեան, որովհե-
տեւ երկուսն էլ հաւասար չափով հա-
մառօտակի արժարժեալ են:

Հայոց Սանատրուկ թագաւորը իր
ընտանիքով, Երևանի և Շաւարշ զօ-
րավարներով ու այլ զօրականներով
Ալանաց վրայ տարած փառաւոր յաղ-
թութեան համար աստուածներին զոհ
է մատուցանում, որի ժամանակ
քաղցր մեղիներով երգում են հրէու-
հինները: Ծիսակատարութիւնից յետոյ
ուրախութեան հանդէս է սկսւում. մի
կողմից բաժանիկ են դատարկում,
միւս կողմից երաժշտ. ներկայա-
կութեամբ գեղեցիկ սեռի ներկայա-
ցուցիչները կաքաւաթուիչ պարերով
մեծ ուրախութիւն և հրճանք են
պատճառում կուսակառութեան մէջ
խաբարափած թագաւորին: Այստեղ
մինչև անգամ Թագուս առաքեալն է
համարձակւում ներս մտնել և յանդի-
մանութիւններ կարգալ, բայց թողա-
ւորը չուզեալով լսել նրան, հրամա-
յում է շարունակել պարերը, թէև իրօք
ոչինչ չի լինում:

Երկրորդ տեսարանը Թագուս առա-
քեալի և Սանդուխտ տեսակցութիւնն
է, ուր վերջինս ամենայն ակնածու-
թեամբ լսում է նոր կրօնի ճշմարտու-
թիւնները և հետզհետէ (Թէև պիէսից
չիբեւայ) տրամադրւում է քրիստոնէու-

թիւնն ընդունելու: Երրորդ տեսարա-
նը անտառ է, որի խուլ այրերից մէ-
կում քրիստոնեաներն են հաւաքւած
առաքեալի և Սանդուխտի հետ: Գիշե-
րային այդ լուռութեան մէջ աստղերի
շողերի տակ երևում է Սանդուխտի
սիրահար քաջ Երևանդը, որն իր մե-
նախօսութեամբ և աղա զիշերապահ-
ների զլխաւոր Վահէի հետ խօսելով
բացատրում է դէպի Սանդուխտ ու-
նեցած իր կրակած սէրը և վերջը
գետնափորից լսելով քրիստոնեաների
աղօթքի քաղցր մրմունջները, զգաց-
ւում և կարծես տրամադրւում է ըն-
դունելու այդ նոր կրօնը, մանաւանդ
իր տեսնում է սիրած էակին զրանց
հետ միասին:

Երրորդ պատկերը Սանդուխտի ա-
ռանձնասենեակն է: Հայոց մեծ օրիոր-
դը մենակ նստած խորհում է նոր
կրօնի մասին և երբեմն սքանչացած
կրկնում սովորած վարդապետութեան
ճշմարտութիւնները: Այդ ժամանակ
ներս է մտնում Երևանդը և իր սէրն
յայտնում. օրիորդը թէև սիրում, բայց
անյարմար է գտնում նրա հետ կապ-
ւելու, տեսնելով իրենց մէջ խոր
անդունդ: Թագաւորի այրի բոյնն է
ներս դալիս և Երևանդից փոխադարձ
սէր չըզոտնելով վրէժխնդրութեամբ
լցւած դուրս է գնում:

Միւս տեսարանները Շաւարշի՝
Սանդուխտի երկրորդ սիրահարի և
թագաւորի քրոջ վրէժխնդրութեան ու
քրմապետի մոլեռանդութեան (Թէև
այդպէս չէ) հնարած այլանդակ միջոց-
ների կատարումն է: Թագաւորից հրո-
վարտակ ստանալ և քրիստոնեաներին
զանազան աղէտների պատճառ համա-
րելով տանջել, չարչարել: Վերջին տե-
սարանում, որն ամենից թոյլ խաղացեց,
թագաւորը Երևանդի ու քրմապետի
ներկայութեամբ համոզում է աղջկանը
թողնել այդ նոր կրօնը և պատրաստ-
ուել Երևանդի հետ Անահտի փա-
ռաշուք մենեանում արքայապայել
պսակին արժանանալու: Սակայն կոյրը

Չարմանալի, բայց և սովորական երևոյթ է,
որ բանաստեղծները բաւականին զբաղւած են լի-
նում գիտական գործունէութեան մէջ, որովհետեւ
այստեղ էլ՝ փոխանակ խելքի և մտքի գոռ տալու,
փոխանակ նստակեաց լուրջ աշխատանքի, դեկա-
վարում են սոսկ իրենց զգացմունքներով և հա-
մակրութեամբ կամ հակակրութեամբ: Այդ տեսակ
երեւակայութեան շնորհիւ ինչէր լոյս չըտեսան իշ-
խանի և հանգուցեալ բանաստեղծ խմբագրի թեր-
թերի լէջերում, ինչ մեղադրանքներ չը բարդւեցին
հայ ժողովրդի վրին. կարիք չըկար հաստատուն
փաստերի. խօսողները Ուլիսիոսից հեռացրած բնա-
կիչներ էին և նրանց տրամադրութեան ներքոյ էր
բանաստեղծական վառ երեւակայութիւնը՝ հանգած
խղճի հետ: Բացի լրագրական բաղձաթիւ յօդւած-
ներից հանգուցեալ Վերիլիօն գրեց իր «Уданы»
պիէսը Բագրի հայերի կեանքից և այդ որոշ տեղն
դէնցիայով. իսկ բանաստեղծ, «Իւերիայի» խմբագիր
և աղնւական. րանկի վերատեսուէ յարգելի իշխան
ձառնաւածէն գրեց իր՝ Армянские ученые и «вопи-
ющие камни» — տեղեկացիւ գիրքը, մեղադրելով հայ
գիտնականներին և ընդհանրապէս ինտելիգենցիային
հակալրացական ուղղութեան և նոյն իսկ պարզ
յայտնի թշնամութեան մէջ: Յարգելի իշխանը պըն-
դում է, որ վրաց դէմ հայերի արշաւանքը տեղի
ունի ահա 60 տարիներից ի վեր. բայց բանը նրա-
նումն է, որ վրացիների անցեալի և ներկայի մա-
սին կարծիքը սկսւում է ուռւ գրող Սենկովսկուց
(Բրոմբեուսից) և վերջանում է դարձեալ ուռւ գրո-
ղով: Վրացիների մասին գրող օտար հեղինակները,

որոնց ձառնաւածէն համարում է հայոց համախոհ
և այն էլ վատ մտքով, հետեւեալ անձինք են՝ պրո-
ֆէսոր Սենկովսկի, Վ. Գոմստրեմ, Կուսուլին և
պրոֆէսոր Մուռ: Եթէ յիշեալ անձերին հանելու
լինենք իշխանի կազմած մեղադրականների ցանկից,
կըմնան հայերից 7 հոգի. — Էմին, Երիցեան, Ռուսոց-
չապետ Պատկանեան, Խուզարաշեան, Եղեան, Մուս-
րոպ վարդապետ և գեներալ Քիշմիշեան, որոնց և
մեղադրում է յարգելի իշխանը վրաց ազգին ան-
պատեւելու գործում:

Յարգելի Ս. Ա. Վերմիշեանը իր աշխատու-
թեան մէջ ամենայն բարեխղճութեամբ և գիտական
լուրջ լեզուով ու տօնով քննելով վերոյիշեալ հայ
հեղինակների գրածները, առաջ է բերում նրանց
աշխատութիւններից այն հատուածները, որոնք վե-
րատմութեան են բուն ինքրին՝ վրաց ազգին և նրա
պատմութեանը: Բանից գուրս է գալիս, որ Էմինը,
Խուզարաշեանը ու Երիցեանը իրենց ասածները
կամ ամբողջ հատուածներով քաղել են հնագոյն յու-
նաց և հռոմէական պատմութիւնից կամ օգտուել
են ուրիշ պատմական աղբիւրներից և հետեւապէս՝
եթէ վրացիների մասին եղած կարծիքները որ և է
կերպով վրացիներին աննպաստ են, այդ անհաճոյ
բանում պէտք է մեղադրել մեղանից հաղաւոր
տարիներ առաջ աղբող պատմագիրներին: Միւսրոպ
վարդապետի (աժմա Միսրոպ արքիպիսկոպոս) դէմ իշ-
խանի դժգոհութիւնը միանգամայն անտեղի է գըտ-
նում հեղինակը և ապացուցանում է փաստացի: Իշ-
խանը սրբազանին մեղադրում է արձանագրութիւն-
ներ կեղծելում և այն էլ սեղապել արձանագրու-

թիւնների մասին է խօսքը:

Ձուր էր Սերէրեակովը զարմանում հայ
գիտնականի այսպիսի գործունէութեան վրայ: Դա
նոր արատ չէ, այլ դեռ հնուց հայ գրագէտներին
յատուկ երևոյթ է... Լսենք այնպիսի վկաներին,
ինչպէս Լէւոնման և Հենրիկ Ռաուլենսօն են, և կը-
տեսանք, որ կեղծելը, օտարի սեփականութիւնն
իւրացնելը, արձանագրութիւններն եղծելն ու կեղ-
ծելը, ուրիշների տեղերը յափշտակելը և այլն, հը-
նուց արդէն հայերի յատկութիւններն էին կազմում
և նրանք վաղուց ի վեր քաջ ծանօթ էին այդ ար-
ւեստներին:

Բայց յարգելի հեղինակը հէնց Լէւոնմանի և
Ռաուլենսօնի գրածներով ցոյց է տալիս իշխանի
վերև յառաջ բերած պարբերութեան միանգամայն
անհիմն լինելը. իսկ թէ ինչ խնամքով է հայն վե-
րաբերում ոչ թէ իրենց, այլ և օտարների գրին և
արձանագրութիւններին, դրա մասին ոգևորւած գրել
է յարգելի ուսուցչապետ Մուր գրածեալ եռանդակով
եղած վրացի բանաստեղծների դէմ և ցոյց է տւել, որ
նախ քան վրացի իշխան բանաստեղծները կըհաս-
կանային իրենց արձանագրութիւնների արժէքն ու
նշանակութիւնը, հայ վարդապետ Ներսէս Սար-
գսեանն է եղել դեռ 1864 թ. նրանց ժողովուրդն ու
հրատարակողը: Պատկանեանի դէմ իշխանի մեղադ-
րանքը շրջում է՝ բերելով Պատկանեանի իրեն խօս-
քերը թէ վրաց պատմութեան և թէ պատմական
աղբիւրների մասին: Գին. Քիշմիշեանի գրչի ար-
դիւնքն է մի գրքոյ՝ «Վրաց քաղաքագրութեան վեր-
ջին օրեր» վերնագրով, որը հրատարակեց գենե-

անդրդեղի է իր համոզմունքի մէջ և երբ հօրը վերջին աղաչանքին բացառաբար պատասխանեց, այն ժամանակ կռապաշտ հօր դաշոյնը խրեց աղջկայ կուրծքը, թողնելով անշնչացած դիակը երանգի գրկում:

Պէտք է ասել, որ պիէսի նիւթը յաջող ընտրած է, բոլորովին յարմար ողբերգութեան, որովհետեւ կարող է արտայայտել հոգեկան տանջանք, ներքին մարտութիւն, ունենալ ամենախիստ կրկնաբարական վայրկեաններ. այս յատկութիւններն են, որ մեծ հետաքրքրութիւն են զորթեցնում, և եթէ հերոսուհու հոգեբանական փոփոխութիւնը, նրա երկնային սէրը երկրայինից բարձր դասելը կատարեալ կերպով արտայայտէր, ինչպէս և երեւակայութեամբ ստեղծած տեսարաններով գործող անձանց ընտրութիւններն ամբողջութեամբ որոշէին, այն ժամանակ «Անդրուս» պիէսը կարող էր մեր յաջող թատերգութիւնների շարքը դասել, թէ և այժմ էլ մեծ հետաքրքրութիւն կարող է պատճառել մեր հասարակութեան, ինչպէս նախիջանում եղաւ:

Սաղն ընդհանրապէս սառն անցաւ, չընայած, որ լաւ ոյժեր էին մասնակցում: Յամենայն դէպս շնորհակալութեան արժանի է թատերասէրների խումբը իր եռանդի համար:

Հետեւեալ (չորրորդ) ներկայացումը պ. Յով. Մալխասեանի «Ծիլեր» նոր պիէսը պիտի լինի, որի մասին ժամանակին կը գրենք:

Ա. Տեր-Յար.

Գ ր ա խ օ ս ու թ ի լ Ն

(Շար. Տարազ № 33-ից)

Մնում է որ յիշատակենք մեր մի թիւրիմացութիւնն ու յամառութիւնը Արդէն վաղուց Վենետիկից նկատել են, թէ հայերս սխալմամբ գործ ենք

ածում «Յանուար» և «Փետրուար» անունները, և այն ժամանակից նորա միշտ գրում են «Յանուար» և «Փետրուար»: Այս լինել մոլեռանդութիւն է, որ մենք չենք ուզում սրբագրել աշխարհ սխալ գրութիւնը:

Այս բոլոր հատ հատ բաների և դարձուածների օրինակները աննախապաշար ընթերցողին պիտի համոզէին, որ մեր (արեւելեան հայերի) ուսումնական լեզուն ողբալի վիճակի մէջ է: Իսկ եթէ ի հաշիւ առնենք և այն հանգամանքը, որ օրացուցի մէջ աշխատողները համեմատաբար էլ լաւագոյն գրելներ են, քան թէ մեր գրականութեան մէջ սովորական շահատակողները, այն ժամանակ մեր լեզուի վիճակն աւելի յուսահատական պիտի համարուի: Այս ցաւն աւելի ևս սաստկանում է, երբ որ ակներև տեսնում ենք, որ ոչ այնքան ինքն ըստ ինքեան մեր լեզուն է պակասաւոր, աղքատ և վատոյժ, որքան լեզու բանցողներս ենք անփոյթ և անհոգ: Մեր առջև լաւ լաւ օրինակներ ունինք, արեւմտեան հայերի ընտիր հեղինակութիւնները պատրաստ կան, բայց երբեք չենք համաձայնում ստրկանալ և նոցա բառարաններն ու քերականութիւններն ուսումնասիրել. այլ եթէ նորա կը կերտեն «գնդընկեց» բառը, մենք ինչո՞վ ենք նոցանից պակաս, նոքա ինչացու են մեր առաջ, դէ՞հ, մենք էլ մեր խելքին զօռ կու տանք և կը քերթենք «գնդաձիգ» բառը: Այսպէս է մեր բարբը, փա՛սալամ:

Իսկ թէ այն տեղ, արեւմտեցում, ինչպէս են տքնում և մեզ համար ուսումնական լեզու են ստեղծում, բայց մենք այն արհամարհում ենք, ահա տեսնենք ոչ թէ լոկ միայն բաների համեմատութեամբ, այլ ամբողջ հաստատի օրինակով:

Բառգիրք գործն. գիտութեամբ. Վե-նետիկ.

Լուսպոյս ետգ. Համաճարակ և փոխադրական հիւանդութիւն մէ. յառաջ կուգայ շնչափողի և թորառակից հարբուխէն, հիւանդը շարաշար կը հազայ և իւրաքանչիւր հազալուն կը թնէ կպչուն խուր: Երբեմն հազը այնքան զօրաւոր կ'ըլլայ որ նոյն ատեն հիւանդը կսկսի որձալ կամ քթէն արեւն գալ: Կապոյտ հազը աւելի տղայոց կը պատահի, և միայն մէկ անգամ այս հազով կը հիւանդանան տղայը, և ոչ աւելի: Երբեք սոյն հիւանդութեամբ բռնուած տղայ մը ուրիշ առողջ տղայոց մէջ պէտք չէ տանել, ապա թէ ոչ անոնք ալ կը հիւանդանան: Կապոյտ հազը կը տեւէ երկայնի ամիսներով և երբեմն ալ շուտով կ'անցնի: Զանալու է կանխադարձները, ապա թէ ոչ թորախտի դարձնելով: հիւանդութիւնը կրնայ վտանգաւոր ըլլալ:

Այս հատուածներից պարզ երևում է, թէ որն է ջղուտ և առողջ լեզուն, և որն է անգամալոյժ տգեղութիւնը: Արեւմտեան հայերը դեռ երկար մեզ օրինակ պիտի լինին, իսկ մենք նոցա պիտի աշակերտենք: Շատ բազմաթիւ են նոցա գործերը, որ մեզ օրինակ կարող են լինել: Հէնց նոր յիշատակած բառարանի մէջ միայն 18 գիտութիւնների ընտիր բառեր կան ամբարած իրանց ընտիր հայկարան բացատրութիւններով: Միթէ ապերախտութիւն

«Լոյս» օրացուց,

Լուսլի: Եր մանկական հասակի հիւանդութիւն է. վարակիչ է. տեսում է սովորաբար 4-5 շաբաթ և մի անգամ լինելուց յետոյ այլ ևս չի կրկնվում: Հիւանդութեան սկզբում ջերմ է լինում, որը 38°-38,5° վեր չի բարձրանում: Հիւանդութիւնը բնորոշվում է ցնցողական հազով, որ սկսվում է բռնկու-մի ձևով, իսկ վերջանալուց յետոյ երեխայի բերանից լորձիւն է գալիս և յաճախ էլ փսխում է պատահում: Հազի ժամանակ սուղի վայնասունի նըման ձայներ են լինում: Այսպիսի բռնկու-մի կրկնումներով մի ատ ժամանակ դադար է լինում: Այդ ամենապատահաւոր միջոց է երեխային կերակրելու համար. այնպէս բռնկումից առաջ կերածը ևս է պարզ փսխումով:

Հէ՞ մեր կողմից, որ արհամարհութեան ենք մատնում այդչափ բեղմնաւոր աշխատութիւնը և դարձեալ մեր խելքին զօռ ենք տալիս, նոր նոր քերթողներ հանդիսանալով: Մենք մոռանում ենք, որ յառաջագիտութիւնը նախորդ քայլերի շարունակութեամբ է լինում, և ոչ թէ միշտ մի և նոյն տեղում պոյտ զալով, միշտ դարձեալ այրուրենից սկսելով: Լեզուն պիտի սովորենք նոցանից, ուրիշ փրկութիւն չունինք, մեր ճակատագիրն այդ է:

Ով որ բնական գիտութիւնների նիւթերով է զբաղւած, նա շատ լաւ կարող է օգտուիլ Վենետիկի գործնական գիտութեանց բազմաթիւ: Բայց ափսոս որ այն տեղի 18 գիտութիւնների մէջ իրաւագիտութիւնն էլ չկայ, որպէս զի աղճատ կերպով օրէնքներ թարգմանողներն էլ փոքր ինչ հայացնեն օրացուցի գործնական տեղեկացոյցները (պօստ, հետագիւր, երկաթուղի, խնայողական զանձարաններ, անցագիր, իւրաւարանական տեղեկութիւններ և այլն): Բայց այս բաժնի համար էլ մեծապէս օգտաւէտ կարող են լինել թէ Միթիւրեանց և թէ Պօլսի օրացոյցները: Միայն թէ ցանկութիւն լինի օգտուելու, իսկ փնտսողը հարկաւոր ձեռնարկ և օժանդակութիւն միշտ կը գտնի:

Յանձնարարում ենք պ. Թովհանին ապագայում լեզուի մասին աւելի հոգալ և իւր օրացոյցների արժէքն աւելի բարձրացնել: Տէր ընդ ձեռք:

Ս. Մ.

Գեղարեստական ֆրոնիկ

Մեր առաջարկը՝ հ. Կոմիտաս վարդապետին հրաւիրել ս. էջմիածնից, որ Թիֆլիսում իր խմբով Ծննդեան տօներին երգէ Վանքի տաճարում ու ապա արտիստիկա ընկ. Բորհում մի երկու կոնցերտ տալ, արձագանք է գտել և Թիֆլիսից ղուրս: Դաւանե-

բալի մահաւանդ յետոյ և հրատարակչներն իրենք յայտարարեցին, որ հանգուցեալը դեռ չէր մշակել և վերջացրել այդ աշխատութիւնը: Այդ աշխատութեան մէջ կայ հետեւեալ պարբերութիւնը.

«XVIII դարու վերջին Վրաստանը նման էր ափ նետած առաքատանաւի, որտեղից հզօրները յափշտակում էին իրենց սրտի ուզածը: Քաղաքած արքայազուհիներն ու իշխաններին կերակրում էին վաճառականներն ու հասարակ խանութպանները: Բայց յիշեալ հատուածը ոչ թէ արդիւնք է հանգուցեալ գեներալի երեւակայութեան, այլ դարձեալ քաղած է հէնց վրաց պատմական օրագրութիւնից և այդ կացութիւնը գոյութիւն է առել Իրակլի (Հերակլ II) թագաւորի մահաւանդ յետոյ:

Սակայն Քիշմիշեանը երբեք չի ուրանում Վրաստանի փառաւորութիւնը Հերակլ II-ի թագաւորութեան ժամանակ: հէնց ինքն է նկարագրում Հերակլի տարած մի շարք փայլուն յաղթութիւնները, որ ունեցաւ Երևանի մօտ պարսից դէմ, Դաղարատում՝ Օմար խանի դէմ և Ասպինդաբ գիւղի մօտ՝ տաճկաց դէմ: Գալով Քիշմիշեանի գրքի միւս տեղեկութիւններին, պ. Վերմիշեանը մի առ մի ապացուցանում է, որ նրանք քաղած են Բուսկովի հեղինակութիւնից և նոյն Հերակլի Եկատերինա թագուհուն ուղարկած աղբսագրից (челобитная), որից և օգտուել է Բուսկովը: Բայց գեներալ Քիշմիշեանը նկարագրելով Վրաստանի այդ շրջանը, միանգամայն համակարծիք է Դուրբովինի հետ: Ծաւաւաճէն մեղադրում է հայերին, որ նրանք՝ սովոր լինելով յափշտակել ուրիշների համեզ պա-

տանները, աշխատում են ուրարտացիներին իրենց նախահայր համարել, այն ինչ յարգելի իշխանը՝ գիտնականի քղամիջ հագնելով՝ գոչում է. «Այո, պարոններ, ուրարտացիք վրաց նախահայրերն էին, վրաց ցեղի արիւնն ու մարմինը»: Պ. Վերմիշեանը ցոյց է տալիս առնելով Լէնորմանից, որ մինչև ՎՊ դարը Քրիստոսից առաջ Հայաստան կոչւած երկրի ընդհանր ցեղակից էին այն ցեղի, որին պատկանում են վրացիք եւ կովկասեան մի քանի ազգեր և որ ոչ Նիկիոսկին և ոչ էլ Սէյսը կամ սեպագրադէտները դեռ երբեք իրենց ձեռնհաս չեն համարել իշխան Ծաւաւաճէի չափ կտրուկ լճիւտ տալու այդ դեռ ղեւառ խնդրի մասին, որ աւելի մեծ ջանք և աշխատանք է պահանջում, քան լիբիքալան բռնաստեղծութիւնների շարադրելը: Վերջին մեղադրանքն ուղղւած է պ. Կ. Եղեանի դէմ և դրան առիթ է կցել յազգելի գիտնականի բերած պարբերութիւնը իր «Сношения Петра Великого съ Армянскимъ народомъ» լուրջ աշխատութեան մէջ, որտեղ իրեն աղբիւր ունենալով Տաւերնիէի, Շարղէնի, Տուռնէֆօրի, Սանասիի և ուրիշների աշխատութիւնները, յառաջ է բերում Վրաստանի և Պարսկաստանի յարաբերութիւնները XVII և XVIII դարերում և ցոյց է տալիս, որ այդ շրջանում Վրաստանը գոյութիւն է ունեցել իբրեւ մի վասալական երկիր, իբրեւ մի մեծ խանութիւն:

Ծաւաւաճէն պ. Եղեանի գրքի միջի սոյն կարծիքը ջրելու համար առաջ է բերում հայ պատմագիրների կարծիքները XI, XII և XIII դարերից և ժամանակագրական դիտաւորեալ սխալի վրայ հիմ-

նելով իր ստանդները. աքնում է հերքել յիշեալ օտար գիտնականների ստանդները, որոնցից և օգտուել է յարգելի գիտնականը: Պ. Վերմիշեանը այստեղ ևս բռնելով իշխանի կեղծիքը, առաջ բերելով բանաստեղծի ոգևորութեամբ իրար կտից շարած մի շարք անհիմն և անմիտ ածականները, որոնք ոչ մի բանիմաց գրագէտի պատիւ չեն բերում, ըստ արժանոյն ցոյց է տալիս իշխանի բանաստեղծական մոլորութիւնը:

Այսպիսով պ. Վերմիշեանը միառմի հերքելով իշխանի մեղադրանքները հայ գիտնականների դէմ, նախ ցոյց է տալիս այն պատմական աղբիւրները, որոնցից այդ գիտնականներն օգտուել են, և երկրորդ ապացուցանում է, որ իշխանի զայրոյթը հայերի դէմ հետեւանք է աշխատանք տաքարիւնութեան և ուրիշ ոչինչ, որովհետեւ հայ հեղինակներից ոչ միքն իւրովսանն երբեք վերաւորական գործ չի արել վրաց դէմ և երբեք չի վերաւորել եղբարակից ազգի պատասխարութիւնը: Իսկ հայերի համբերողութեան, զուտ գիտութեան ծառայելու և ազգային շովինիզմից ազատ լինելը ապացուցանելու համար՝ առաջ է բերում յարգելի ուսուցչական Մառի հետեւեալ ուշադրութեան արժանի տողերը Ակակի Ծիւթթէի բանաստեղծին տւած պատասխանից (Братская помощь, երես 566, երկրորդ հրատարակութիւն):

«Տասն և երեք տարի է, որ կարգում ենք հայերէն, ահա 10 տարի է արդէն, որ մենք, որպէս մասնագէտ, ուսումնասիրում ենք հայ հեղինակներին, բայց ոչ մի տեղ և ոչ մի աշխատութեան մէջ չենք հանգիպել, որ վրաց ինքնուրոյնութեան մա-

րից մեզ դիմում են, որ հ. Կոմիտասը իր սուղ օրերից բաժին հանէ և երկաթուղու գծի վրայ գտնուող հայաշատ քաղաքներին՝ մանաւանդ Բագին:

Բոլորովին իրաւացի համարելով գաւառների այդ պահանջը, մենք կըջանանք նախ իրադրոծել մեր առաջարկը. այն է՝ որ հ. Կոմիտասը առաջ թիֆլիսում իր խմբով երգէ ս. պատարագին ու արտիստիկ. ընկ սրահում տայ մի երկու նւագերդ և ապա կաշակցենք գաւառացիներին, յաջողցնելով սրանց կրկնութիւնները մեր հայաշատ քաղաքներում: Եւ որպէսզի լիովին պսակի այս գործը, այդ պատճառով որոշեցինք յետաձգել մեր առաջարկի իրագործումը մինչև դատիկ և այժմանից ձեռնարկում ենք ընդարձակ նախապատրաստութեան: Մանրամասնութիւններ գործի ընթացքի մասին կընդգրգենք:

—Հայունեաց բարեգործ. ընկ. նւագերեկոյթին անցեալ կիրակի եկել էր մեծ բազմութիւն. ժողովարանի ընդարձակ դահլիճը շատ փոքր էր երեսուսայ երեկոյ: Նւագերդի ծրագիրը կազմած էր գեղեցիկ, բայց բացակայում էր օր. Պապայանը, որ թիֆլիսում լինելով, ինչպէս միշտ, այս անգամ էլ վայելիլով հայունիները գլխաւորում և փայփայանք, իր լուծման չէր բերել հայունիները չէին զլացել հէնց այս երեկոյթի հետեւալ օրը սրտատրոփ լցւել արքունական թատրոնը և սիրալիք ցոյցերով, ծաղիկներով, գոհարեղեններով ու ուրիշ թանգագին ընծաներով իրանց ուխտանաւ ասել շնորհալի հայ երգչուհուն:

Ժամանակագրութիւն

Վեհ. Հայրապետը մի կոնգակով առաջարկել է Ատրպատականի հայերին մինչև յունւարի 15-ն ընտրել իրենց համար թեմական առաջնորդ: Ընտրութիւնը չըկայանալու. դէպքում Վեհափառն ինքը կընշանակէ առաջնորդ:

սին ծաղր կամ կասկած յայտնած լինեն: Ընդհակառակն—եթէ չըլինէին հայ պատմագիրները, վրացական անցեալի նշանաւոր մասը յաւիտեան ծածկւած կըմնար անթափանց մթութեամբ: Վրաց թագաւորների արժանիքների, նրանց իշխանների հերոսութեանց միասին խօսւում է ոչ միայն հայ պատմագիրների աշխատութեան, այլ և հայերէն ձեռնագիրների յաւելածներում և յիշատակարաններում: Փիտոլթիւնը վարդուց ընդունել է այդ իրողութիւնը և եթէ վրաց հասարակութեան կողմից այդ հանգամանքն ըստ արժանոյն գնահատւած չէ, դրա պատճառը ոչ թէ հայերէն նիւթերի աղքատութիւնն է կամ անպէտքութիւնը վրաց պատմութեան համար, այլ վրացիների հայոց հին մատենագրութեան հետ ծանօթ չըլինելը, որի պատճառը հայերի դէմ ունեցած թշնամական տրամադրութիւնն է:

«Ինչպէս հայ ինտելիգենցիայի, այնպէս էլ գիտնական հայ շրջանում, որ ամենալաւ յայտարար է ազգային ինքնազիտակցութեան, թագաւորում է ոչ միայն համբերողութիւն, այլ և եռանդուն ուշադրութիւն դէպի վրաց ազգայնութիւնը հին հայկական գիտնքում: Ի միջի այլոց ոչ թէ վրացի, այլ հայ գիտնական Տաշեանը ըստ կարելոյն պարզեց այն նշանաւոր դերը հայոց զբաղմունքի մէջ, որպիսին խաղաց յունաց գրող Պրոկիի փիլիսոփայական գործի վրացերէն օրինակը:

Մասի վերոյգրեւորների ամենալաւ ապացոյցը, ասում է յարգելի հեղինակը, կարող է լինել հէնց իշխան Ճաւառաձէի գիրքը հայ գիտնականների

—Գանձակի փոխ-հանդգապետ Անդրէի սպանութեան համար, ինչպէս յայտնի է, գին. դատարանով դատապարտւած էին՝ Գրիգոր Դուկասեան մահաւան պատժի կախաղանով և Սիմէօն Պարաշեան—ցմահ տաժանակիր աշխատանքներ: Ներկայումս, «ԿԱՅ»-ի ասելով, Կովկասի կառավարչապետի պաշտօնակատար գին.—լէյտ. Մալման փոխել է այդ դատաւիճի՞ն այսպէս. Դուկասեանին մահաւան պատժի երթարկելու փոխարէն ենթարկել տաժանակիր աշխատանքների ցմահ, իսկ Պարաշեանի ցմահ տաժանակիր աշխատանքները փոխել նոյնպիսի աշխատանքների 20 տարի ժամանակով:

—Թիֆլիսում հիմնուած է չքաւոր պարսկահայատականների նպաստող ընկերութիւն, որի կանոնադրութիւնն արդէն հաստատւած է ներքին գործերի մինիստրութեան կողմից:

—Դեկտ. 19-ին Շուշում օրը ցերեկով փողոցի մէջ սպանւած է հարկային վերահսկող Շչեբրալով: Սպանողները, երկու հոգի, կարողացել են փախչել:

—Ներքին գործերի մինիստրը հաստատել է Կովկասի սպազբաւան գործի աշխատողների փոխադարձ օգնութեան ընկերութեան կանոնադրութիւնը:

—Այս օրերս գին.—մայր պրինց Լիւդվիկ—Նապոլէօնը Թիֆլիսում ազատւեց մի մեծ դժբաղդութիւնից: Պրինցը զեկա. 16-ին անցնում էր սեպհական կառքի մէջ Միքայէլեան փողոցով, ուր նոր սկսւած է ելքետրական տրամվէյի երթևեկութիւնը: Կառապանի անփութութեան շնորհիւ՝ քառ կառքն ընկաւ հանդիպակաց կողմերից եկող արամվէյի երկու վագոնների միջև և ջարդուփշուր եղաւ: Պրինցը, նախատեսելով վտանգը, կառքից թռաւ վագոններից մէկը և ազատւեց վտանգից: Ազատւեցան նոյնպէս կառապանն ու ձիերը վտանգների (արամվէյի վագոնները կառավարողների) զարմանալի ճարպիկութեան շնորհիւ, որոնք վայրկենաբար կանգնեցրին վագոնները:

—Կովկասի կառավարչապետի պաշտօնակատարի նոյեմբ. 12-ի հրամանով Ալէքսանդրապոլի բնակիչ Յարութիւն Պախաւանին և Յովհաննէս Սանոյանին արգելւած է ապրել Կովկասի սահմաններում, իբրև հասարակական կարգի ու անդրբնութեան համար վնասակար անձերի:

—Որոշւած է ամեն մի հեռագրի համար առնուող 15 կ. տուրքի վրայ աւելացնել 5 կ. Վարմիր խաչի ընկերութեան օգտին:

—Թիֆլիսում կատարեալ զարնանային օրեր են այժմ և դիշերներն էլ չըկան սառնամանիք:

դէմ Իսկապէս ոչ մի հայ գրող, իր ժողովրդին երկրպագու նոյն իսկ ամենափանաթիկոսն անգամ, իրեն թոյլ չի տալ ուղղել վրաց հասցէին և մի հարկերերող մասն անգամ այն մեղադրանքների, ինչ որ առնանքին զայրոյթով շարել է իշխան Ճաւառաձէն հայոց մասին: Թոյլ չի տալ իրեն նախ հէնց արժանապատուութեան զգացմունքից և երկրորդ՝ յարգելով քաղաքական եղբայրական յարաբերութիւնը, որը բազմիցս միացրել է վրացիներին և հայերին ընդհանուր թշնամիների դէմ յանուն մարդկայնութեան յարձր շահերի, յարգելով այն ժողովրդին, որի հետ հայերն ընդհարւում են իւրարանչիւր քայլափոխում: Ուրեմն ինչպէս հաւատանք իշխան Ճաւառաձէին, որը պնդում է թէ հայերն են սերմանել անմիաբանութիւնը, որը գինել է իրար դէմ հայերին և վրացիներին, խախտելով յիսուն—վաթսուն տարի առաջ նրանց մէջ տեղի ունեցող բարի յարաբերութիւնները: Ինչպէս հաւատանք, որ առեւելութիւնը հայութեան կամ վրացիութեան առթիւ առաջ է եկել մեր մէջ և միութիւնը խախտել է մի միայն հայ բանագէտների շնորհիւ, որը ամբողջ հայոց զբաղմունքի մէջ չեն գտնիլ ոչ մի էջ ազգային թշնամութեան առաջ իրերից ցանկութեան հանդիմանում է և որով յագեցած է իշխան Ճաւառաձէի յիշալ բրոշիւրը:

Ահա այսպէս է վերջացնում յարգելի Վերմիշեանը իր բարեխիղճ և գեղեցիկ ուսումնասիրութիւնը զբաւ խնդրի առթիւ: Գիրքը միանգամայն արժանի է ընթերցողների ուշադրութեան և ան-

Մ ա հ ա ց ու ց ա կ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Ս. ԱՆԱՆԵԱՆ

Դեկտ. 19-ին կարճատե հիւանդութիւնից յետոյ վախճանեց բժշկապետ Ս. Անանեան: Հանգուցեալը երկար տարիներից ի վեր եռանդուն կերպով մասնակցում էր Թիֆլիսի քաղաքային գործերին իրրև քաղ. խորհրդի իրաւասու և քաղ. զանազան յանձնաժողովների անդամ: Նա մէկն էր «Կովկասի բժշկական ընկերութեան» հիմնադրիներից և վերջին տարիները վարում էր նոյն ընկերութեան նախագահի պաշտօնը: Վերջին պաշտօնում նա շատ բան է արել քաղաքի առողջապահական դրութիւնը բարելաւելու գործում: Հանգուցեալը նմանապէս եռանդուն մասնակցութիւն ունէր զուտ ազգային գործերին. ի միջի այլոց, նա վարել է Ներսիսեան և Յովնանեան դպրոցների հոգաբարձի պաշտօնը:

Գաւառական սուրհանդակ

(Մեր յատուկ թղթակցներից)

Ալեքսանդրապոլ, 19 դեկտ. — Գաւառական ժողովրդի համար անհրաժեշտ է թատրոն ունենալը, բանի որ այդ ժողովուրդը ժողովրդական զուրկ է հոգեկան բաւակաւութիւնից և այնպիսի միջոցներից, որոնք այսպէս թէ այնպէս ազդէին նրա հոգեկան զարգացման վրայ, և ընդարձակէին նրա մտաւոր և հոգեկան աշխարհը: Մենք շատ անգամ զարմացել ենք, որ մի քաղաք, ինչպէս Ալեքսանդրապոլն է, որ ունի հինգ հոյակապ եկեղեցիներ, հինգից ւաւել ժողովրդական դպրոցներ, չէ՞ր կարող ունենալ և թատրոն: Թատրոնական շէնքը Ահա՛՛ այսօր այդ գործը կատարւում է ի դէմս քաղաքային վարչութեան. նախկին ամառային կուրի շինութիւնը, որ քաղաքին է, յարմարւում է թատրոնի համար, և այդ տուրք, որ մի ժամանակ թողթ խաղացողների բուն էր և ռեզիդենցի լիսակալայր՝ հիմա դառնում է իշխանութեան թոյլութեամբ ժողովրդական տուն, որտեղ կարելի է դասախօսութիւններ անել ժողովրդի համար, ներկայացումներ

շուշտ հետաքրքրութեամբ կըկարդացել թէ հայ և թէ վրացի հասարակութեան այն լուրջ մասի կողմից, որը գիտեանալով հիւանդոտ ժամանակի հիւանդ մարդկանց ձեռքով դրած բրոշիւրների արժէքն ու նշանակութիւնը, քաջ տեղեակ և ակնառու է այն երեկոյթի, որ այդպիսի բրոշիւրներն եթէ անգամ հարկւրներով գրւելու լինին, երբէք չի կարելի քակտել այն դարաւոր կողաշրջական կիանքն ու կենցաղավարութիւնը, որը ունեցել են և ունեն կողաշրջակից ժողովուրդները: Ժամանակն ըստ արժանոյն գնահատեց և գնահատում է այն հիւանդ մարդկանց աշխատանքը, որոնք ատելութիւն սերմանելով հպատակ ազգերի և ցեղերի մէջ, կարծում էին, որ մեծ ծառայութիւն են մատուցանում հայրենիքին. սակայն անցնում է հիւանդ շրջանը, ցըրւում է սև գործերի վերջին մնացորդն անգամ և մարդիկ պատրաստւում են նոր սիրով և միաբանութեամբ զրկախառնելու շիտակ և ազնիւ գործունէութեան համար: Բայց փոստ, որ յարգելի իշխան Ճաւառաձէն փախաւ Ուիմպուսից իր ընկերակիցների հետ և իր անմասն բրոշիւրով սև բիծ թողեց իր անւան ու յիշատակին, նմանելով խանձաւ և դառնացած շաքարի:

Ե. Տ. Վ. Մ.

լիստերը: «Արդիւնաւոր պատճառներ» դաւա-
նական բեմի համար դժուար պիտի է, բայց շնոր-
հիւ յաջող ամպլուայի՝ աւելի քան աջող անցաւ:
Rerberis L.

Շուշի, 19 դեկտ. — Ամսիս 12-ին Ղազան-
չեցւոց եկեղեցում իր անդրանիկ պատարագը
մատոյց նորընծայ եղիշէ քահ. Թարխանեան:
Պատարագի կիսում թեմիս առաջ. գեր. Գառ-
նակեան եպիսկոպոսը մի քանի խօսք խօ-
սեց. նա առաջարկեց ժողովրդին, որ իւրաքան-
չիւր եկեղեցի իր ծխականներէն տան հո-
գուց բաղկացած մի մարմին կազմի աղքատ
ընտանիքներին և որբերին խնամելու համար,
որովհետեւ քաղաքում այդպիսիների թիւը մեծ
է և դրանք օրին հանգստութիւն չեն տալիս:
Ծանկալի կըլինէր, որ սրբազան հայրը հոգ
տանէր և եկեղեցու երգեցողութեան համար,
որը շատ անհնամ վիճակի մէջ է:

— Ամսոյս 13-ին թեմիս սրբ. առաջնորդը
հոգևոր դասի և ժողովրդի մեծ բազմութեան
ուղեկցութեամբ այցելեց թուրքաց մեծ մզկի-
թը, միեկնարկու և ցաւակցութիւն յայտնե-
լու նորերս Իրանում վաթսմանաւ նախափի
մեծ մուշտէյի մօլլա Մահմէդ Շարաբանցու
մահաւն առթիւ: Թուրքաց զաւրի և ժողո-
վորը զգացած այդ բարեկամական անկեղծ
զգացմունքների համար իրենց շնորհակալու-
թիւնը յայտնեցին: Ծանկալի է, որ մեր քա-
ղաքի այդ երկու հարեան այլակրօն և այլա-
ցեղ ազգերը միշտ այդպէս սիրով և համերաշխ
մնային:

— Շուշեցի պ. Ա. Զարբան մի քանի
ընկերներով ցանկանում է Շուշում ելքարա-
կան լուսաւորութիւն մտցնել: Նա ելքարա-
կան կայարանը արդէն պատրաստել է «Թոփ-
խանա» կոչւած հրապարակի մօտ. խոստանում
է մինչև յունուար նախօրէին լապտերների
փոխարէն ելքարական լամպաներ կախել:
շատ քնակիչներ արդէն պայմանաւորել են,
որպէսզի իրենց տներն ևս լուսավարեն ելեկ-
տրականութեամբ:

— Կարմուռ և ծաղիկ հիւանդութիւնները
լայն ծաւալով տարածւած են Շուշում երեխա-
ների մէջ: Զոհերի թիւն աննշան է:

— Ամսոյս 14-ին դերասան Ռուստին ռուս
թատերաւորների մասնակցութեամբ Պանդա-
միրանի թատրոնում ներկայացրեց ռուսաց
լեզուով Դիւմայի «Բիւնի» վերջին երեք գործո-
ղումը բարեգործական նպատակով էր, բայց
թատրոնը համարեա թէ զատարկ էր:

Նոր-Նախիջեւան, 15 դեկտ. — Քաղաքիս
մայր եկեղեցին՝ ս. Լուսաւորիչը, որ մի-երկու
տարի զրկւած էր կանոնաւոր քառաձայն
խմբից, այս տարի նորից ունեցաւ իր երկսեռ
քառաձայն խումբը շնորհունակ Դեռլոգ սարկ.
Զէորբէջեանի ղեկավարութեամբ: Հայր սար-
կաւագը մի քանի տղերք փոխել է պատարա-
գի երգեցողութեան մէջ, այնպէս որ մի քանի
կոմերներ նոյնիսկ օպերայի տպաւորու-
թիւն են թողնում. բայց թէ որքան հաճելի է
լսել եկեղեցում, դա, ի հարկէ, ճաշակի և
հասկացողութեան խնդիր է: — Քաղաքս ունի
վեց ծխական եկեղեցի, որոնցից երկուսը՝ ս.
Լուսաւորիչն և ս. Դեռլոգն ունին քառաձայն
երգեցիկ խումբ. ս. Դեռլոգի խմբի անդամները
վարձով են, իսկ ս. Լուսաւորիչին — միայն
սիրողներ (ուսուցիչներ և ուսուցչուհիներ):
Հսեցինք թէ ս. Նիկողայոս եկեղեցու միաբա-
նութիւնն էլ աշխատում է ունենալ իր երգե-
ցիկ խումբը. և քանիցս ծխական ժողովներ
եղան, յանձնաժողով էլ կազմեց, որ յատուկ
այդ երգեցիկ խմբի հարցով զբաղի: Բարի
ցանկութիւններ ունեցողներ շատ կան, բայց
մէջտեղ աշխատող չըկայ. աշխատող եթէ կայ
էլ, խորխուրտ չըկայ, այլ ընդհակառակը,
խոչնդոտ եղող կայ: Ինչքան էլ աշխատես,
խօ մի ձեռքով ծախ տալ չի՝ կարելի...

Տեղացի

Դերբենդ, 21 դեկտ. — Ներկայ ղեկտեմ-
բեր ամիսը իր կենդանութեամբ մի առանձին
բացատրութիւն է ներկայացնում մեր անշար-
ժութեան մասնաւոր քաղաքի համար:

Պօքս ներկայացումների մասին է.

Նոյեմբերի վերջերին մեզ մօտ հիւր ե-
կա ղերբասան Ն. Յովհաննիսեանը և առաջին
անգամ խաղաց տեղական թատերասերների
հետ Գիւնի երկրորդ և երրորդ գործողու-
թիւնները, և Լախարդում պիւնցը, իսկ
երկրորդ անգամ Շիլլերի Աւագակները:

Թողնենք այն հանգամանքը, որ մեր թա-
տերասերողների մեծամասնութիւնը նորա-
վարժներ են, որ դաւառական աղքատիկ բե-
մը շատ քիչ յարմարութիւններ կարող է տալ
մի այնպիսի ներկայացման համար, որպիսին
պահանջում է Շիլլերի «Աւագակները». թող-
նենք և այն, որ անհատը, որքան էլ որ նա
շնորհալի լինէր որպէս դերասան, դարձեալ
անկարող էր ապահովել ներկայացման լիուրի
յաջողութիւնը:

Մեզ համար աւելի նշանակութիւն ունի
խնդրի գաղափարական կողմը. մեր դաւա-
ռական երիտասարդների պատրաստակամ
սիրտը օգնելու և ծառայելու մարդնի բեմին:

Ուշագրաւ է տեսնել, թէ ինչպէս տաս-
նեակ երիտասարդներ բան ու գործ թողած
խալոյն խմբում են եկտոր դերասանի շուրջը
և նրանցից իւրաքանչիւրն աշխատում է որեւէ
բանով օգտակար լինել: — մի քանիսը դերեր
են սովորում, ոմանք տոմսակներ ծախելու
հոգը քաշում, ոմանք բեմը կարգի բերում:

Եւ գործը եւ էլ զալին քաշան աղբիւրի
նման. — ամենքը վազում են, խօսում, դա-
տում, վիճում, և այսպիսով եկտոր դերասա-
նի ու հայ բեմի շուրջը կազմում է մի պայ-
ծառ ու կենսալի միջոցառում:

Այս այս տեսակէտից մենք ցանկալի
ենք գտնում շրջիկ դերասանների կատարելը
դերը, երբ նրանք գործի են կոչում տեղական
ոյժերը և նրանց կենսից ու ուղղութիւն
տալիս:

Դերասան Յովհաննիսեանը կատարում էր
հոգեբանական տեսակէտից վերին աստիճանի
բարդ ու կենսոտ Պրանց Մօօրի դերը, որը և
մինչև վերջը տարաւ զովիկ եռանդով: Միայն
վերջին գործողութեան մէջ, երբ նա իր գա-
ղիւր կիսնակին վերջ դնելու համար դիմում էր
թուկին, կախաղանին, արդէն նկատելի էր,
որ դերասանը յոգնել էր:

Եւ զարմանալի չէ. երեակայն անգամ
դժուար է, թէ որպիսի ոյժ և տոկոնութիւն
է հարկաւոր մի ներկայացում զուրկ բերելու
սիրողների հետ: Ամենիս պէտք է դերերը սո-
վորեցնել, ամեն բանի հասնել՝ մէկին հազ-
ցնել, միւսին գրիմ քսել, երբորդին ձեւը
ցոյց տալ, ապա բեմը կարգի բերել, փոփո-
խել գեկորակները, թողնենք դեռ այն վիթի-
թարի ոյժը, որ պահանջում է դերասանից
իր պատասխանատու դերը պատուով կատա-
րելու:

Թատերասերներից վատ չէր Ազարեանը
Կարլի դերում, Նոյնպէս և Գ. Ազարեանը,
Բ. Ասիրեանը, Ս. Բաղդասարեանը և Ռ.
Մկրտչեանը:

Դերասան Յովհաննիսեանը դեռ չէր վեր-
ջացել իր ներկայացումները, որ տեղս ժամա-
նեց տաղանդաւոր Աբէլեանը իր խմբով. սակայն
այս մասին հետեւեալ նամակով:

Հովիւ

Երեւան, 20 դեկտ. — Երեկ դերասան Յարու-
թիւնեանը թատերասերների մասնակցու-
թեամբ խաղաց պ Պոդարաշեանի թարգմ.
Սուվորինի Տաստանու Ռայլիս դրաման: Թարգ-
մանութիւնը աջող է կատարւած և ի նկատի
ունենալով բովանդակութիւնն ու վերին աստի-
ճանի բեմական լինելը անշուշտ այս պիէսը
կըմանի հայ ռեպերտուարի մէջ: Տաստանու
Ռայլիսն ռուս նշանաւոր դերասանուհիների
գասարօյային ռեպերտուարի մէջն է. շնորհալի
դերասանուհին այստեղ ընդարձակ ապարկեզ
ունի փայլեցնելու իր շնորհն ու տաղանդը:
Այս պիէսը աւելի մատչելի է մեզ, մեր կեն-
քին և աւելի խրատական:

Ներկայացման աջողութեան շատ նպաս-
տեցին Թեմ. դպ. թատերասէր ուսուցչները:
Տիկ. Պոդարաշեան Բեպիլիայի տանջալից
դերը կատարեց գունեղ և բնական. ախկինը
անհրաժեշտ բեմական ոյժ է և օր-օրի վրայ
առաջադիմում է:

Դիսակ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՍՈՒՐՉԱՆԴԱԿ

Մոսկւայի համալսարանի ռեկտորը
յայտարարել է, որ ուսումն. շրջանի
հոգաբարձի կարգադրութեամբ յիշեալ
համալսարանը փակւած է մինչև ա-
ռաջիկայ դպրոցական կիսամեակի
սկիզբը:

— Մոսկւայի համալսարանի խոր-

հուրդն այս օրերս ունեցած նիստում
միաձայն ցանկալի է համարել ման-
րամասնօրէն և անկողմնակալ կերպով
քննել Մոսկւայում դեկտ. 5-ին և 6-ին
տեղի ունեցած փողոցային անցքերը
և հրատարակել այդ բնութիւնն ի
գիտութիւն ընդհանրութեան, պատշա-
ճաւոր իշխանութիւնից թոյլտուութիւն
խնդրելով այդ բանի համար:

— Ներքին գործերի մինիստրութեան
մէջ շուտով քննւելու է անվստահելի
անձերին վարչական կարգով աքսորե-
լուն վերադարձաւ կանոնների փոփոխ-
ման կարևոր խնդիրը:

— Ներկայումս կառավարչական
բարձր շրջաններում վերջանալու վրայ
է սաստկացրած պահպանութեան վի-
րարեալ օրէնքները վերացնելու խն-
դրի բնութիւնը:

— Ռուս թերթերը քաղում են ամե-
րիկեան «Herald» լրագրից մի լուր,
որ հաղորդւած է այդ լրագրին Պետեր-
բուրգից, այն մասին, թէ ներքին գոր-
ծերի մինիստր իշխ. Սվետոպոլկ-
Միրսկին մտադիր է վերացնել անցա-
թղթերը:

ՆՈՐԱԳՈՅՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պարզութեան մէջ ստացել են հետեւեալ
հրատարակութիւնները՝ Ա. Չիլիկարեան
Մանկական գրադարան, գերմ. փոխադր.
8—12 տարեկ. երեխ. համար. երեք զրբոյններ,
իւրաքանչիւրը 16 էր, 5 կոպէկով. Ալեքսան-
դրով, տպ. Գ. Սանդիսեցի, Գր. Բարսեղեան
Սեւա Պակիւս (Սասունի հիմնադրուե-
րը), պատմ. պօքմ. հրատ. Լ. Սարգիսեանցի,
32 էր. տպ. Լեւոն. գինը 25 կ. Զեքեմիս
заготов. тосуд. бум. նոր ձեռնարկած հանրա-
մատչելի հրատարակութիւններից՝ 1) Баровъ
Ф. М. Косенский—Освоение русского флота въ 1904
г. մաքուր տպագր. 11 պատկեր. 32 էր. գինը
10 կ., 2) Е. М. Аронъ—Русский флотъ (պատմ.
տեսութիւն) 66 էր. գինը 20 կ. Զեքեմիս
заготов. тосуд. бум. թէ տպարանը և թէ ընտիր թուղթ
պատրաստելու գործարանը Եւրոպայում նման
հաստատութիւնների համեմատութեամբ ա-
ռաջնակարգ տեղ է բռնում: Այստեղ են պատ-
րաստում պետական և կայսեր. մէջ բոլոր
նշանաւոր ակտիւսներական ընկ. արժեւորմե-
րը, թղթաղանները, զրօշմարթիքները, պոս-
տային և այլ մարկերը և այլն: Այս միևնոյն
հաստատութեան մէջ էլ պատրաստում է
թուղթ վերայիշեալ թղթաղանների, արժէ-
տոմսերի համար: Պետերբուրգ գնացողին և
տպագրական գործերով հետաքրքրուողներին
մենք խորհուրդ ենք տալիս այցելել այս օրի-
նակելի գործարանը: Պոլտուսկին այցելու-
թեան համար պէտք է ստանալ կառավարու-
թիւնից: Մենք ուրախութեամբ ողջունում ենք
Զեքեմիս заготов. тосуд. бум. այս շատ ցանկալի
ձեռնարկութիւնը, որով անշուշտ անճշակ,
անիմաստ ժողովրդ. ուս. հրատ. դուրս կըմղի
հրապարակիչ: Եւ Բաղդասարեանց՝ երգ և Բա-
ման (ձայնագրած դաշնակի համար) հրատ.
Փեշիկ-ի, գինը 50 կ. ՈՒՅ. վիճագր. Сеп-
берстовъ, В. С. Եոնս՝ Վիւրգ-բէկ՝ 1) Բ. հատ.
Աւամը (գծեր հայ-բղայկան կեանքի) 75 էր.
գինը 30 կ., 2) Նոյն Գ. հատ. Անուսուածները
(գծ. հայ-բղ. կեանք) 127 էր., գինը 40 կ.,
3) Մեռնեցում (Անուսուածներ) 46 էր., գինը
20 կ., բոլոր երեք զրբերն էլ ապագրւած են
Պարիզի Կ. Բամմալեան՝ Անի (պատկերներ.
յաւել. Բամմալեանի) փոքրադր. սիրուն ալբոմ,
աջող պատկերներ:

Չ. Շրժներ՝ Անուսուածներ, (արտատպ. Տա-
րաղից), հրատ. Ասրպետի, 40 էր. Թաւրիզ,
տպ. Ասրպետ. հայերի, գինը 15 կ.
Նոյնը հայ տատերի գիւտի 1500-ա-
մեակի առիթով ս. Մեքսիկայի անմահ
յիշատակին: Մոլլա-Նասր-է-դ-դին, ժողո-
վարական առակներ Ա., հաւաքեց Ե.
Լալայեան, 256 փոքր երես. Թիֆ. տպ.
Հեռուս. գինը 25 կ.

ՀՐԱՏԱՐԱԿԱԶԱԿԱՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մեզ ուղարկած մի ծանուցումից ի-
մանում ենք, որ առաջիկայ յունուարին
Եպիսկոպոսի Ալեքսանդրիա քաղաքում
պիտի սկսի հրատարակել մի նոր
գրական-ընկերական ամսագիր «Նիւրակ»
անունով: Խմբագիրներն են Միքայէլ
Կիւրճեան և Վահան Թէքէեան:

— Ներքին գործերի մինիստրը թոյ-
լատրել է «Сѣвер. Край» թերթի վերըս-
տին հրատարակումը:

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

Պոնոգրաֆը բնական գործում: Գեր-
մանական դատական շրջաններում
հարց է բարձրացւած ֆոնոգրաֆը գործ
դնել քննական գործում: Ենթադրւում
է դատական քննութեան ենթարկւած
անձնաւորութիւնների ցուցմունքները
«գրել» գլանիկների վրայ, որ կարելի
լինի ազատել մեղադրեալների, դա-
տարանում արւած, սովորական բո-
ղոքներից, թէ նրանց ցուցմունքները
ճիշտ չեն գրւած, որ նրանք այս կամ
այն ցուցմունքն ամենակին չեն արել,
որ դատական քննիչը ճիշտ չէ նշանա-
կել նրանց ասածը և այլն: Փոնոգրա-
ֆիական գրւածը պէտք է ծառայի
ինչպէս մի տեսակ ստուգում քննու-
թեան արձանագրութեան:

Մայրութեան խախտումներ: Ի նկա-
տի ունենալով, որ Միացեալ Նահանգե-
ներում ծնունդների թիւը հետզհետէ
քչանում է, նախագահ Ռուզվելտը մի-
ջոցներ է որոնում մայրութիւնը խրա-
խուսելու համար: Նրա ձեռնեղեցու-
թեամբ Բոստոնում հիմնւում է մայ-
րութիւնն ապահովող մի ընկերութիւն,
որից ամեն մի կին որդի ծնած դէպ-
քում ստանալու է 200-ից մինչև 300
դոլլար ապահովագրական գումար, իր
արած ջնշին վճարումների փոխարէն:

Պ Ա Տ Ե Ր Ա Ձ Մ Ը

(Հեռագիրներ «Ռուս. Գործ.»)

11—18 դեկտ.

Զիմու, 21 դեկտ. — Պորտ-Արտուրում
առաւօտեան ուռններն այրեցին «Ռիտ-
վիլանդ»-ը «Պալտաւան» և «Պալադան».
Կէսօրից յետոյ այդ զբահանաւոր դեռ
ևս այրւում էին Ռուսները պայթեց-
րին «Սևաստոպոլ»:

Զիմու, 20 դեկտ. — Կապիտան Կար-
ցովը հաղորդեց Ռէյտ. Գործ. ներ-
կայացուցչին, որ Պորտ-Արտուրն ընկ-
նում է ուժաթափ լինելուց: Ամեն տեղ
երևում էին սև զէմբեր, որոնց վրայ
երևում էին սովի, ուժաթափութեան և
ծայրայեղ ջղային յուզման հետքեր:
Մարդիկ իրենց առաջարկւած հարցե-
րին չէին պատասխանում: Նրանց աչ-
քերից պարզ երևում էր, որ չէին հաս-
կանում, թէ ինչ են հարցնում իրենց:
Պաշարների պահպանութիւնն ընդհանուր
էր: Վերջին ամիսների ընթացքում մի
քանի բերդերի մէջ ռազմամթերք չը-
կար: Դեռ ևս երեկ Ստեփան Ռուզու-
մ էր շարունակել կռիւր, չընայելով ստա-
ցած վերքերի պատճառած տանջանքնե-
րին. «բայց մենք չենք կարող այլ ևս
կռւել, — ասում էին գնդապետները. — մեր
մարդիկ չեն կարողանում շարժւել: Նը-
րանք ննջում են. նրանք չեն կարող ու-
տի վրայ կանգնել: Մենք կարող ենք
հրամաններ տալ, բայց նրանք չեն կա-
րող հրամանները կատարել: Ե՛րբոր
այդպէս է, ուրեմն դուք կռուեցէք, պա-

րոն գեներալները—բացականչեց Ստեփաննը բռնեց սեղմած ձեռքով տեսակ կատարած էր: Լոռիից, Վերինը, Սմիթնովը, Ֆոկը և միաները խուլ ձայնով խորհուրդ տվին անելու այն քայլը, որից ամենքն այնքան ժամանակ վախենում էին: Արտուրը վազուց կրակներ բանակցել, եթե Ստեփաննը պնդելիս չլինէր, թէ ինքը պիտի պահիր թագաւորին աւած խօսքը: Եթէ պաշարները չընտանէին, բերդը կը դիմանար զարձեռն մի քանի ամիս: Միմիայն Բարձր սարի վրայ ուսները կորցրին 5000 մարդ: Այդ բարձունքի գրաւումը թիրախ էր վախճանի: Կուրուսները ընդհանուր թիւը յայտնի չէ նոյն իսկ բարձր սպաներին: Բերդի առումը ճապոնացիներին նստեց 80-ից մինչև 100 հազար մարդ:

Պոստ-Արտուր, 27 դեկտ.—Մեծ բերդերի յանձնումը տեղի ունեցաւ առանց միջադէպերի: Փարոքանդ է արւած ամեն բան, ինչ որ կարելի էր

կործանել: Շէնքեր գոյութիւն չունին: Մի քանի թնդանութիւնը շարունակ են: Ստեփաննը իր շտաբով առայժմ կը մնայ Պոստ-Արտուրում:

Տոկիո.—Նոդին հեռագրում է, որ Պոստ-Արտուրում գերի ընկած ռուսները մասին ստացւած զեկուցումների մէջ նշանակւած է՝ 8 զինեւոր, 4 ծովակալ, 57 գնդապետ և փոխ-գնդապետ, նաւատորմի 100 կապիտան, զօրաբանակի 534 աւագ-սպայ, նաւատորմի 200 լէյտնանտ և ուրիշ աստիճանաւորներ, 97 զին. պաշտօնեայ, 109 բժիշկ, 20 քահանայ, զօրաբանակի 22,434 ենթասպայ և հասարակ զինուոր, 4,500 նաւաստի, զօրաբանակի 3,645 անգլէն զինուոր և նաւատորմի 5000 անգլէն ծառայող, ընդամենը 32,207 հոգի: Հաշուում են 15 կամ 16 հազար հիւանդ և վիրաւոր: Ցանձնւած են նաև նստելու 100 և լծելու 1,878 ձի: Հաւանական է, որ ճապոնական համաձայնութիւն մշակէ գերիներին

Ռուսիա վերադարձնելու մասին: Այդ խնդիրն արդէն քննուում է:

Ձիմու, 21 դեկտ.—Պոստ-Արտուրից եկած ականանակների նաւաստիների ասելով, բերդապահ զօրքը պաշարման սկզբում բաղկացած էր 35,000 հոգուց. զբանցից 11,000-ը սպանւած է, 16,000-ը բժշկուում է հիւանդանոցներում վերքերից և հիւանդութիւններից և 8,000-ը շարունակ գտնուում էր բերդերում և այս թւից էլ 2,000-ն արդէն դուրս են ընկել շարքերից: Ռուսները կարծում են, որ բերդի առումը ճապոնացիներին նստել է 200 միլիոն իէն:

Տոկիո, 20 դեկտ.—Պոստ-Արտուրի անձնատուր լինելու մասին Նոդին հեռագրում է. «Լիազօրները բանակցութիւնները վերջացրին այսօր ժամը 4-ին 30 րոպէին: Ռուսած կոմիտան ընդհանուր առմամբ ընդունեց մեր պայմանները և համաձայնեց անձնատուր լինել: Դուրսմանները մեր ձեռքին են ստուգարելու համար: Հէնց որ բանակցութիւնները վերջացան, երկու զօրաբանակներն էլ զաւարեցրին թշնամական զործողութիւնները»:

Տոկիո, 21 դեկտ.—Ճապոնացիներն այսօր գրաւեցին շատ բերդեր Պոստ-Արտուրում. Ռուս սպաներին և պաշտօնականներին թոյլ է տրուում ազնիւ խօսք տալով վերադառնալ Ռուսիա: Սպաները պահպանում են սուրբ, իսկ զինուորներն իրեն գերի ուղարկում են ճապոնիա:

Վէյ-վայ-վէյ, 22 դեկտ.—Անգլիական «Անդրոմէդա» յաճախու առաւօտեան միկինց Պոստ-Արտուր, տանելով մեծ քանակութեամբ ռուսներ պաշարներ և զեղօրայք վիրաւոր և հիւանդ ռուսներին համար:

Բազու, 23 դեկտ.—Գործադուրը շարունակուում է: Այսօր Բալխանում տեղի ունեցաւ բանուրների ընդհանրուում կազմակերպի հետ: Սպանած են վից բանուր և մի կազակ, շատերը վիրաւորուած են:

Եւրպիւ-Հրաւարակի՝ Տիգրան Նազարեան

ՅԼՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԲԺ. ԱՐՏԱԶԷՍ ԶԽԵԱՆ

HOTEL St. GOTHARD TERMINUS
O. Yegt-Genrig. Prop.
Bale | En face de la gare
Basel | Centrale, Postes et Télégraphes. Ա. 0—19

ԲԺԶԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԳԵԱՆ
Տեղափոխելով Թիֆլիսից Ռոսով Դոնի վրայ, ընդունում է վիրաւորական և վեներական հիւանդներին՝
առաւօտու 11—12 ժ. և երեկոյան 7—8 ժ.
Rostov na Donu, B. Sadovaya, № 136, domъ Бакалова у Малаго пр.

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ Ն

Բազի Հայոց Մարդասիրական Ընկերութեան Վարչութիւնը, ի նկատի առնելով, որ մուրացկանութիւնը տարեց-տարի զարգանում է և որ այդ դատապարտելի գրադուները բարոյապէս փչացնում է մուրացկանութեամբ պարապողներին, մանաւանդ կանանց և երեխայոց, վճռել է ըստ կարելոյն կուել այդ ցաւալի երեկոյթի դէմ՝ նրան հետզհետէ արմատախիլ անելու նպատակով: Դրա համար Վարչութիւնը որոշել է աշխատանքի ընդունակ մուրացկաններին տալ զօրծ Մարդասիրական Ընկերութեան Աշխատանքի տանը, իսկ ծերերին, հիւանդներին և այլ տեսակ աշխատանքի անընդունակներին պատասխարել Ընկերութեան քնակարաններում հողովով նրանց կարիքները: Բայց որքան համակրելի է այդ նպատակը, նոյնքան և դժւար է լինի նրա իրագործելը Վարչութեան համար, եթէ Բազի հայ հասարակութիւնը չը ցոյց տայ այդ դէպքում իր աջակցութիւնը թէ բարոյական և թէ նիւթական օժանդակութեամբ: Ահա այս յուսով Ընկերութեան Վարչութիւնը դիմում է յարգելի համակրողներին, որ նրանք այսուհետեւ փողոցներում, տներում, գրասենեակներում և խանութներում ողորմութեան դիմող հայ մուրացկաններին ուղղեն Ընկերութեան գրասենեակը (Տարո-Սոլուիսկայա լու., ծ. Եւանայան, տեղեւոյթ № 805): Բայց որպէսզի Ընկերութիւնը կարողանայ բաւարարութիւն տալ բազմաթիւ աղքատներին, անհրաժեշտ է նպաստել Ընկերութեանը զրամով, հազուատով և այլ տեսակ կենսական պիտոյքներով: Ամենայն տեսակ նէր Ընկերութեան Վարչութիւնը ընդունում է խորին շնորհակալութեամբ:

Նախագահ Վարչութեան՝ Ս. ՅԱՐԱՐԻՆԵԱՆԵԿ
Բարեւոյթ-անգամ Վարչութեան՝ Ս. ՔԱՆԱՐԵԱՆԵԿ 1—1

Վեհափառ Հայրիկի և սրբազան Մաքիմոս արքեպիսկոպոս Իգիլիւսեանի մեծազոր պատկերները ճննապահու վրայ (սակաւաթիւ) վաճառուում են հատը 25 ռ. Աղբիւր-Տարազի բաժանորդների համար երկուսը միասին 45 ռ.

ԼՈՅՍ ՏԱՍԱԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՊԱՆԵԳՐԻԻ
II ՊՐԱԿ
Փարգւ. Յակոբ Յակոբեանի
Գինն է 30 կոպէկ:
Գինը ցանկացողները կարող են գիմել:
Թիֆլիսի և Բազի գրավաճառներին, կամ
Тифлисъ, Бебутовская ул. д. № 43, Апоп Апопянъ.

ԳԻՆԸ 7 Ր. 50 Կ.
100 ռ. արժեքով ոսկէ ժամացոյցի փոխարէն առաջարկում ենք մի ժամացոյց, որը իր ձեռով և շրջադրութեամբ պակաս չէ ոսկէ ժամացոյցից, իսկ մեխանիզմի լաւ յատկութեան համար երաշխաւորում ենք 8 տարով: Այս ժամացոյցը շինւած է ամբիւր. նոր ոսկուց, տարամարդունք փակ 3 խուփով, տարածւած է ամբողջ Եւրոպայում և հրապարակից կատարելապէս դուրս է հանել ոսկէ ժամացոյցները: Առաջարկում ենք ամենքին օգտուել և ապագայի համար ճանապարհածախքով նշանակւած է միմիայն 7 Ր. 50 կ. Կանադիան 50 կ. աւելի: Գները նշանակւած են էժան, որպէսզի ամեն որ կարողանայ գինը: Պէտք է գիմել Tor-govo-Экспортному Дому Парижский Базаръ «Bo-Marche», Варшава, № 56. ՁԻՆ ՊՐԵՄԻԱ ամեն մի ժամացոյցի հետ տրուում է ա) մուրալին շղթայ Pancer, բ) բրեւիկ-նորութիւն, գ) քաղկ ժամացոյցը փչացումից պահպանելու համար, դ) կաշու պարտմանէ ապաւորող անուէր, հարկանուէր և ազգանունը պարտմանակող շտեմպելով: 8—2

ПРИНИМАЕТСЯ ПОДПИСКА НА ГАЗЕТУ „СВѢТЪ“ въ 1905 году подъ редакціею В. В. КОМАРОВА.

Самая дешевая и распространенная въ Россіи ежедневная газета.
«СВѢТЪ» въ 1905 году будетъ выходить по той же программѣ, которой держится со дня своего основанія, съ тою же святою вѣрою въ великую будущность русскаго народа и съ тѣмъ же твердымъ упованіемъ на русскіхъ людей, которые своею тысячелѣтною исторіею доказали стойкость и святость русскіхъ началъ, ими самими созданныхъ. Постигшая Россію война съ Японіею есть великое историческое дѣло, указывающее на ростъ государственнаго. Она неумѣнно кончится въ 1905 году въ чести и славу Россіи. Невѣроятно, чтобы усилія русскаго народа были окончены иностранцами, вѣнчательствомъ, чѣмъ-нибудь, вроде Берлинскаго конгресса, или чѣмъ-нибудь недостойнымъ Россіи. Мы увѣрены въ безусловномъ осуществленіи словъ нашего Монарха о предстоящемъ развитіи русскаго народа на берегахъ Великаго Океана. Все касающееся военныхъ дѣйствій не будетъ упущено въ «СВѢТѢ» и всегда будетъ дано своевременно.
«СВѢТЪ» работаетъ для русскаго народа и ради русскаго народа. «СВѢТЪ» будитъ мысль въ русскомъ человѣкѣ и тѣмъ предохраняетъ его отъ опасностей, которыя благодаря иноземной и инородической интригѣ и нарастающему итмечному вліянію, со всѣхъ сторонъ надвигаются на него, прикрытыя ложью, лестью и обманомъ.
«СВѢТЪ» убѣждаетъ, что русскій народъ создавая великое, міровое государство, трудится не ради отвлеченныхъ интересовъ и не для инезицево, но для самаго себя. Благо русскаго народа въ русскомъ государствѣ естественно должно стоять выше всего. Самодержавіе, православіе и народность—неизбѣжныя основы русскаго государственности: ихъ охраненію, развитію и ускоренію въ разныхъ сферахъ русскаго общества, по мѣрѣ силъ, посвятила себя газета «СВѢТЪ» и твердо и неуклонно будетъ держаться и впредь этого же направленія.
«СВѢТЪ», несмотря на свой небольшой размѣръ, идетъ впереди другихъ газетъ по свѣжести извѣстій и изложенію событій.
«СВѢТЪ», основанный въ 1882 году, и теперь остается самою дешевою ежедневною газетою въ Россіи, такъ какъ другія газеты, съ нимъ конкурировавшія, или прекратили изданіе или повысили цѣну. При томъ размѣрѣ, въ которомъ издается «СВѢТЪ», русскій читатель получитъ все, что ему необходимо. Ничего важнаго не будетъ упущено.

Подписная цѣна съ пересылкою и доставкою остается безъ перемѣны:
НА ГОДЪ
Съ 1 января по 31 декабря 4 р.
НА ПОЛГОДА
Съ 1 января или 1 июля 2 р.
НА 3 МѢС.
Съ 1 янв. 1 апр., 1 іюля или 1 окт. 1 р.
Гг. подписчики, которые будутъ подписываться на газету „СВѢТЪ“ и „СБОРНИКЪ РОМАНОВЪ“ и посылать деньги въ одномъ конвертѣ, благоволятъ высылать:
НА ГОДЪ
Съ 1 янв. по 31 дек. Газета и 12 книгъ романовъ. 8 р.
НА ПОЛГОДА
Съ 1 января или 1 июля Газета и 6 книгъ романовъ. 4 р.
НА 3 МѢС.
Съ 1 янв., 1 апр., 1 іюля или 1 окт. Газета и 3 книги романовъ. 2 р.
Письма и деньги адресовать: С.-Петербургъ, редакція «Свѣтъ», Невскій 136.

Բացված է 1905 թ. բաժանորդագրությունը
 Ս. Է. ՉԵՄԻԱԶԻՆԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱՌՈՒՐ ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ

Ս. Ր. Ս. Ր. Ս.

Ս. Ր. Ս. Ր. Ս.

Բաժանորդագրվել է { Ռուսաստանում 4 ռ.

Արևմտահայաստանում 5 ռ.

Հասցեն՝ Տ. Չեմիազին, Типографическому Комитету.

Արևմտահայաստանի համար՝ Rédaction de la Revue «Araras».

Etchmiadzine (Caucase)

ОТКРЫТА ПОДПИСКА

на ежеднев. политич. обществен. и литератур. газету

НОВОЕ ОБОЗРЕНИЕ

выходящую в г. Тифлисе под новой редакцией и по
 следующей новой программой.

Программа газеты. 1) Официальный отдел. Действия и распоряжения правительства. 2) Телеграммы телеграфных агентств и от собственных корреспондентов. К телеграммам — краткие пояснения по поводу сообщаемых телеграфом известий. 3) Руководящие статьи по вопросам краевой жизни — экономическим, промышленным, общественным, правовым и т. д. 4) Русская жизнь — известия из общерусской жизни. 5) Кавказская хроника — известия из кавказской жизни. 6) Иностранная жизнь — сообщения русских и иностранных газет о новостях заграничной жизни. 7) Местная хроника — сообщения о событиях и происшествиях местной жизни. 8) Сообщения из туземных газет — грузинских, армянских и татарских. 9) Театр и музыка — критические заметки и статьи о театральных представлениях, концертах и т. д. 10) Судебный отдел — отчеты о заседаниях судебных мѣст. 11) Отчеты о заседаниях городских дум, ученых обществ, дворянских и других сословных собраний. 12) Библиография — критические статьи и заметки о появляющихся в свет новых книгах, изданиях и друг. 13) Ближний восток — сообщения из жизни сопредельных Кавказу государств Персии и Турции. 14) Фельетон — беллетристика, статьи научного характера, этнографические и исторические исследования, литературные обзоры, статьи на общественные и местные темы. 15) Корреспонденции из различных мѣстностей. 16) Письма в редакцию. 17) Сторонние сообщения. 18) Справочный отдел. 19) Объявления.

НОВАЯ РЕДАКЦИЯ ставит себя целью поддерживать традиции и идеалы предшествовавших редакций, в соответствии с новыми запросами нашего времени, столь богатого событиями как во внешней, так и во внутренней жизни.

ПОДПИСНАЯ ЦЕНА как для городских, так и иногородных подписчиков с доставкой и пересылкой: на год — 7 руб., на 1/2 года 4 руб., на 3 мѣсяца — 2 р. 50 к. и на 1 мѣсяць — 1 руб. За границу 14 руб. в год.

ПЛАТА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЯ: для Кавказского края на 1-й страницѣ одинъ разъ — 15 коп. (со строки петиции), на 4-й страницѣ 8 коп. Повторные объявления пользуются скидкой.

ЛИЦАМЪ, ищущимъ личныхъ занятий и труда, дѣлается скидка 50% противъ обычной таксы.

Подписывающиеся теперь же на весь 1905 годъ будутъ получать газету БЕЗПЛАТНО въ декабрь мѣсяць настоящего г.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА на 1905 г.

на большую ежедневную съ полной программой выходящую въ Баку, газету

„БАКИНСКАЯ ИЗВѢСТІЯ“

(ЧЕТВЕРТЫЙ ГОДЪ ИЗДАНИЯ).

ВЪ ГАЗЕТѢ ОБЪЯВЛЯЮТЪ УЧАСТІЕ:

Н. Ф. А-фъ, Н. И. Ашешовъ, Е. З. Барановъ, П. А. Берлинъ, В. Богучарскій (В. Я. Яковлевъ), Mr. Group, Л. К. Бухъ, Х. С. Варданянъ, П. А. Васильевъ, Д. Ведрейсели (Д. К. Мадиева), Ю. А. Веселовскій, В. С. Вейншаль, К. Воиновъ, Вѣд-Азъ, Горичъ, М. М. Гутманъ, В. А. Евангулова, Б. И. Ивинскій, (В. Борскій), А. С. Изгоевъ, М. В. Кечеджи-Шановаловъ, Н. П. Козеренко, А. Н. Котельниковъ, М. Мелик-Шахназаровъ, Мечтатель, (Ф. Ф. Троицкій), А. Н. Новиковъ, П. А. Падаринъ, А. Б. Петрищевъ, Конст. М. Пономаревъ, Н. С. Семеновъ, С. С. Семеновъ, Орестъ Семинъ, А. С. Скляръ, М. А. Славинскій, М. Ф. Славинская, д-ръ Л. Соколовскій, Ю. Стекловъ, В. Ф. Тотомиацъ, А. Ю. Фининъ, Б. І. Харитонъ, Г. П. Шрейдеръ, П. И. Шрейдеръ, Эпекъ, Эхо и друг.

Газета имѣетъ собственныхъ корреспондентовъ въ крупныхъ городахъ Кавказского края, а также въ С.-Петербурѣ, Москвѣ и заграницѣ.

ПОДПИСНАЯ ЦЕНА:

Для городскихъ подписчиковъ	Для Черн. гор., Бакиова, Балахан. и иногород. подписчиковъ	Для городскихъ подписчиковъ	Для иногород. подписчиковъ
На годъ . . . 7 р. — к.	8 р. 50 к.	При подпискѣ 3 р.	3 р. 50 п.
На 6 мѣсяцевъ 4 — "	5 — "	Къ 1 апрѣля 2 — "	3 — "
На 3 мѣсяца . 2 — 50 "	3 — "	Къ 1 июля . 2 — "	2 — "
На 1 мѣсяць . 1 — "	1 — 50 "		

Годовые подписчики на 1905 г., внесшіе при подпискѣ полностью всю подписную сумму, получаютъ 1904 г. газету, со дня подписки бесплатно.

Редакторъ-издатель Н. А. Гриневъ.

Обм. 3—1

Вѣстникъ

Иллюстрированный, толстый ежемѣсячный литератур., художеств. и научн. журналъ съ 36 кн. безплатн. приложений для самообразования, а именно:

12 книж. „Общедоступнаго Университета“: „Анатомія и физиологія“, профессоръ Заска, Зейлера, Редмана и др. „Попул. очерки народовъ“. Кромѣ того, признавая громад. воспит. влияние на худож. развитіе учащагося, мы рѣшили въ „Общ. Унив.“ дать „Самоучитель живописи и рисованія“. Изъ практическихъ руководствъ мы дадимъ „Учебникъ стенографіи“, искусств. быстр. записыванія челоѣч. рѣчи. Въ „Общ. Унив.“ будетъ данъ еще „Новый учебникъ международнаго языка Эсперанто“. Изложеніе вполне общедоступное и живое Маса иллюстрацій.

12 книж. „Энциклопедической Библиотеки для самообразования“: — 1) Проф. Сеньковъ и проф. Метзн. Современная исторія съ 1815 г. въ 2 ч. кн., ч. 1—2) Проф. Фламарионъ. Лекціи по астрономіи. Съ картою звѣзднаго неба. — 3) Д-ръ филос. Эйзенганс. Психологія и логика. — 4) Проф. Боллели. (Систематика растений. Жизнь грибовъ, водорослей и мховъ. — 5) Проф. Сеньковъ и проф. Метзн. Современная исторія, ч. II—6) СИСТЕМАТИЧЕСКІЙ СЛОВАРЬ ЮРИДИЧ. НАУКЪ въ 3 ч. 4. I Государственное право (Формы правленія, разныя конституціи и пр. права и обязанности гражданина. — 7) Проф. Боллели. Исторія растит. царства. Папоротники

Сверхъ перечисленныхъ 36 кн. приложеніи мы рѣшили, исполняя просьбу, подписчиковъ, дать еще СЛОВАРЬ НАУЧНЫХЪ ТЕРМИНОВЪ, ИНОСТРАННЫХЪ СЛѢЗЪ И ВЫРАЖЕНІЙ, введенныхъ въ употребл. въ рус. яз. Что касается самаго „Вѣст. Зн.“ [12 кн.], то въ прогностическомъ друг. столбѣ журн. онъ главное вниманіе обращ. на популяризац. знанія и ознакомленіе со всѣми литер.-научн. теченіями, беллетр. же стоитъ на втор. планѣ. Статьи въ журналѣ новелки и разн. образцы, большіе же сочин. даются въ приложеніяхъ Губерист. шрифтъ позвол. помѣст. крупныя произвед. Прогрессивное издательство „Вѣст. Зн.“ лучше всего характериз. близкимъ участ. профессоровъ Париж. Рус. Высш. Школы. Наук. Основы изданія — служилое интерес. подписчиковъ выполняется между проч. отдѣлами: „ВЗАИМ. ПОМОЩЬ ЧИТАТЕЛЕЙ“ и „ОТВѢТЫ“.

Поддержка стремленія къ знанію въ широкомъ смыслѣ слова, отраженіе жизни и духовныхъ запросовъ общества, всестороннее освѣщеніе вопросовъ дѣятельности — вотъ задачи, кѣмъ неизменно составляла основу нп. литерат. дѣятельн. „Вѣст. Зн.“ строго прогрессивный органъ, посвящ. служенію обществу. Больш. расшир. журнала даетъ возможность новымъ подписч. узнать у старшихъ о нашемъ добросовѣстномъ отношеніи къ обязательству.

Подписная цѣна на 1905 годъ 70 к. за 1/4 года. Слѣд. Кузнецкий, 2. Тамъ же принимается подписка на НОВЫЙ, выходящій съ 1 ноября 1904 года ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧ. ОРГАНЪ подъ редакціей В. В. БИТНЕРА

Въ настоящій моментъ, когда русск. общественность вступаетъ въ новую эру довѣрія къ общественнымъ силамъ, на земство, представляющее одно изъ главн. проявленій обществен. самостоятельности, обращено особое вниманіе. Но дѣятельность земствъ и ихъ представителей являлась рядомъ разрозненныхъ усилій. Трудовой жизни земство не доставало живой поддержки со стороны освѣдомленности общественныхъ элементовъ о земской дѣятельности. Отсутствовала у земствъ и взаимная поддержка, чувствовалась потребность въ объединеніи отдѣльныхъ земствъ путемъ печати. — „НЕДѢЛЯ“ пойдетъ навстрѣчу этой потребности. Служеніе интересамъ провинціи, защита личности, ея правъ и достоинства, — слабого противъ сильнаго, поддержка общественной самостоятельности, борьба съ темными силами жизни, удовлетвореніе естественному стремленію къ свѣту, знанію и правдѣ, вотъ задачи молодой „НЕДѢЛИ“.

Желая сдѣлать „НЕДѢЛЮ“ доступ. широк. кругамъ, мы назнач. незначит. подпис. плату 70 к. за 1/4 года. Годовые подписч. на оба изданія: „Недѣля“ и „Вѣст. Зн.“, внесшіе до 29 Янв. 1905 г. 8 р. 70 к. получатъ право на безпл. премію, состоящ. изъ 3 книж. на выборъ изъ общ. 72 (требуется подроб. объясн.). Год. подписч., внесш. до 29 Января 4 р. 70 к., могутъ получ. премію изъ 2 кн., Год. подл. внесш. до 29 Янв. 2 р. 70 к., получатъ одну изъ книж. Преміи будутъ безпл. разсылаться при „Недѣлѣ“ только непосред. подписавш. въ конторѣ редакціи „Вѣст. Зн.“ и „Недѣли“ С.-Петербург. Редакторъ-Издатель В. В. Битнеръ.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА на 3-й, 1905 г. изданія ЖУРНАЛА подъ редакціей В. В. БИТНЕРА

Знанія

48 книгъ въ год 8 р.

хвойной Оплодотвореніе цѣтковыхъ. — 8) Системат. словарь юридич. наукъ, ч. II. Основы законодѣнія. (Знакомленіе съ рус. законодательствомъ. — 9) Проф. Гюнтеръ. Физич. географія. — 10) Системат. слов. юридич. наукъ. Ч. III. Справочная (формы дѣловыхъ бумагъ, отвѣты на частные случаи юридич. практики и пр.). — 11) Проф. Оствальдъ. Школа химіи. Химія неограниченная. — 12) Проф. Зомбартъ. Очерки политич. экономіи. Легкое, живое и популярн. изложеніе; масса рисунк., портретовъ, легкая усвояемость.

12 Книж. „Читальни“ „ВѢСТНИКА ЗНАНІЯ“ состоящей изъ ряда соч. для самообразован. чтенія, взятого въ виду широкаго образованія: 1) Бельше. Происхожд. челоѣка. Будущность челоѣчества. — 2) Проф. Моніе. Соціологія. — 3) Д-ръ Целль. Умъ животныхъ. — 4) Дебо. Популярная физика, въ 2 част. Ч. I 5) Бельше. Прогрессъ дарвинизма. 6) Проф. Корра. Позитивная философія. — 7) Проф. Уэльдстинъ. Искусство въ XIX столѣтіи. — 8) Пеллисе. Литерат. школы, въ 2 част. Ч. I. Классицизмъ, псевдо-классицизмъ, лирика, лирическая драма. — 9) Э. Кей, I. Тимъ и др. Воспитаніе и самовоспитаніе челоѣка и гражданина 11) Пеллисе. Литр. школы. Ч. II. Исторія, критика, старый и новый романъ, поэзія, драма. — 13) Проф. Арнольдъ, Эпоха возрожденія и гуманизма.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1905 ГОДЪ

ЗАДУШЕВНОЕ СЛОВО

ДВА еженедѣльные иллюстрированные журнала для дѣтей и юношества (XXIX г. изданія)

СО МНОГИМИ ПРЕМІЯМИ

ПОДПИСНОЙ ГОДЪ НАЧАЛСЯ 1-ГО НОЯБРЯ 1904 Г. — ПЕРВЫЕ №№ ВЫСЫЛАЮТСЯ НЕМЕДЛЕННО.

I. ЗАДУШЕВНОЕ СЛОВО для младшаго возраста (отъ 5 до 9 лѣтъ).

Гг. годовымъ подписчикамъ будетъ выслано: 52 №№ интереснаго, богато иллюстрированнаго журнала, съ массою повѣстей, разсказовъ, очерковъ, стихотвореній, и 42 ПРЕМІИ И ПРИЛОЖЕНІЯ.

- въ числѣ которыхъ:
- 1) Большая картина въ 24 краски „ЖУЧКИНА СЕМЬЯ“ художника К. Тима;
 - 2) 12 игръ и аній для дѣтей на больш. раскраш. и черн. листахъ;
 - 3) 12 отдѣльныхъ картинокъ изъ дѣтской жизни;
 - 4) 6 книж. „Библиотечки Задушеваго Слова“;
 - 5) Маленькій русскій историкъ. Родная исторія въ разсказахъ и рисункахъ, съ 23 раскрашенными фигурами.
 - 6) Игра — „Звѣринецъ-Лото“.

Кромѣ того, независимо отъ всѣхъ перечислен. премій, при каждомъ журн. будутъ высылаться для родителей и воспитателей: „ДѢТСКІЯ МОДЫ“ и „ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ БИБЛИОТЕЧКА“

Подписная цѣна каждаго изданія „Задушеваго Слова“, со всѣми объявленными преміями и приложениями, съ дост. и перес.: на годъ 6 рублей, на полгода (6 мѣс.) — 3 рубля, на треть года (4 мѣс.) — 2 р.

Для годовыхъ подписчиковъ допускается разсрочка по 2 рубля: 1) при подпискѣ, 2) къ 1 февралю и 3) къ 1 мая.

Съ перес. за границу годовая подп. цѣна каждаго журнала — 8 рублей.

При подпискѣ, во избѣжаніе ошибокъ, просить указывать желаемое изданіе (т. е. ВОЗРАСТЪ). Подписка принимается: ВЪ КОНТОРАХЪ ЖУРНАЛА, при книжныхъ магазинахъ ТОВАРИЩЕСТВА М. О. ВОЛЬФЪ: 1) С.-Петербургъ, Гостиный Дворъ, 18, 2) Москва, Кузнецкій Мостъ, 12, ВЪ РЕДАКЦІИ ЖУРНАЛОВЪ „ЗАДУШЕВНОЕ СЛОВО“ — С.-Петербургъ, Васильевскій Островъ, 16-я линія, 5—7.

ՅԻՍՒԼԻՍ ԽԱՆՈՒԿԻՐ

Մեծադիր, քննիր գրադիր, պատասխանատու Պարիզում ամեն օրվան համար ամսական գումար 3 ր. 10 հազար 25 ր. Արդիր-Տարադիր բաժանարարների համար հազար 2 ր.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА на 1905 годъ
НА ГАЗЕТУ

„КАВКАЗЪ“

съ ежемѣсяч. литератур. иллюстрирован. приложеніями. Газета «Кавказъ» въ 1905 году будетъ выходить съ ежемѣсячными литературными иллюстрированными приложеніями.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА въ Тифлисѣ: на 12 мѣс.—10 р. на 6 мѣс.—6 р. на 3 мѣс.—3 р. на 1 мѣс.—1 р.; иногороднымъ: на 12 мѣс.—11 р. 50 к. на 6 мѣс.—6 р. 50 к. на 3 мѣс.—3 р. 25 к. на 1 мѣс.—1 р. 95 к.

ПЛАТА ЗА ОБЪЯВЛЕНІЯ: для объявителей Кавказскаго края впереди текста—16 коп. и позади текста—8 коп. со строки петица или занимаемого ею мѣста; для остальныхъ—20 коп. впереди текста и 10 коп. позади текста. Для лицъ, ищущихъ труда, и за многократныя объявленія допускается значительная скидка.

ПОДПИСКА И ОБЪЯВЛЕНІЯ ПРИНИМАЮТСЯ исключительно только въ конторѣ газеты «Кавказъ» (Эриванская площадь, домъ Харазовой, телефонъ № 182).

Лица и учрежденія, находящіеся внѣ г. Тифлиса, плату за подписку и объявленія благоволятъ присылать въ контору газеты «Кавказъ» полностью, безъ вычета за пересылку, и съ точнымъ указаніемъ, на какой предметъ (за подписку или объявленія) высланы деньги.

Правительственныя же мѣста и должностныя лица, находящіеся въ Тифлисѣ, деньги за газету «Кавказъ» и за объявленія въ ней имѣютъ сдавать непосредственно приходорасходчику канцеляріи Главноначальствующаго, или же въ контору газеты «Кавказъ» или же, наконецъ, перечисляють изъ, по прямымъ ассигновкамъ, на имя означенной конторы, съ присылкою талоновъ отъ этихъ ассигновокъ въ упомянутую канцелярію.

Об. 3—1

Подписка на 1905 годъ

„ЖИЗНЬ И СЛОВО“

ЕЖЕНЕДЕЛЬНАЯ ГАЗЕТА

съ приложеніями.

Обнимая факты столичной жизни и резюмируя ихъ за недѣльный періодъ, газета ставитъ себѣ главной задачей живой обмѣнъ столицы съ провинціей, которой широко открываетъ доступъ на своихъ столбцахъ. «Жизнь и Слово»—прямое наслѣдіе газеты «Жизнь и школа», которая издавалась 14 лѣтъ и ученымъ комитетомъ М. Н. Пр. допущена къ выпискѣ по предварительной подпискѣ въ ученическія бібліотеки среднихъ учебныхъ заведеній и въ безплатныя народныя читальни и бібліотеки. А потому новый органъ, не оставляя старыхъ традицій, по прежнему будетъ имѣть общеніе, какъ съ учебнымъ персоналомъ, такъ и съ учащеюся молодежью. Заручившись новыми солидными сотрудниками, «Жизнь и Слово» намѣрено всегда давать мѣсто на своихъ страницахъ свежей, разумной мысли и отъ несприязня писателя, въ особенности, если онъ искрененъ, жаждетъ путемъ печатнаго «слова» провести въ «жизнь» свои продуманные и опытнымъ доказанные взгляды.

Особенное вниманіе редакціей будетъ обращено на объединеніе интеллигентныхъ силъ, наиболее близко соприкасающихся съ народной жизнью, какъ-то: духовенства, земства, народныхъ учителей, врачей и вообще всѣхъ честныхъ дѣятелей,—для совмѣстной, дружной работы на пользу духовнаго сплоченія и культурно-экономическаго развитія нашего отечества. Насущныя потребности церкви, земства и школы найдутъ въ нашемъ изданіи искреннее и правдивое освѣщеніе.

Подписная цѣна на 1905 г. 5 руб., для начальныхъ школъ и учителей—4 руб., за границу—6 р. Пробныя №№ высылаются по заявленію подписчикамъ безплатно.

Объявленія печатаются на самыхъ льготныхъ условіяхъ (по таксѣ). Въ этихъ видахъ, съ цѣлью содѣйствовать, по мѣрѣ возможности, въ удовлетвореніи личныхъ нуждъ каждого, цѣна за печатную строку, въ 50 буквъ, установлена впереди текста только по 15 коп., а позади по 8 коп., т. е. дешевле всѣхъ другихъ столичныхъ газетъ. При повтореніи того же объявленія м. б. сдѣлана еще скидка по соглашенію. Въ нѣкоторыхъ случаяхъ вмѣсто денегъ бидеть приниматься работа, какъ-то: переводы, статьи и т. п. Въ объявленіяхъ о книгахъ, вмѣсто наличныхъ, расчетъ допускается тѣми же изданіями, о которыхъ публикуется; наконецъ, подписчики (годовыя) печатаютъ объявленія безплатно. Пріемъ подиски и объявленій въ Конторѣ Редакціи—С. Петербургъ. Загородный пр. д. 34, кв. 18 и въ Конторѣ типографіи—Надеждинская, 22.

3—2

ТРИДЦАТЬ ТРЕТІЙ ГОДЪ ИЗДАНІЯ

ОТКРЫТА ПОДПИСКА на 1905 годъ

на ИЛЛЮСТРИРОВАННЫЕ журналы

„ПРИРОДА И ОХОТА“

и „ОХОТНИЧЬЯ ГАЗЕТА“.

Органы Императорскаго Общества разномноженія охотничьихъ и промысловыхъ животныхъ и правильной охоты, подъ предсѣдательствомъ Его Императорскаго Высочества Великаго Князя Владиміра Александровича и Августѣйшаго Товарища Его Императорскаго Высочества Великаго Князя Николая Николаевича—и также всѣхъ 40 отдѣловъ Императорскаго Общества.

Журналы «Природа и Охота» и «Охотничья Газета» циркулируютъ Главнаго Штаба Военнаго Министерства объявлены по войскамъ Ученымъ Комитетомъ Министерства Народнаго Просвѣщенія журн. одобрены для фундамент. бібліотеки.

12 книгъ «Природы и Охоты» (ежемесячно) и 50 №№ «Охотничьей Газеты» (ежедн.). Оба журнала иллюстрируются рисунками русскихъ и иностранныхъ художниковъ.

ПРЕМІИ

С. К. АКСАКОВЪ.

лучшими заграничными и русскими художниками Съ охотничьимъ дневникомъ С. Т. Аксакова (первое печатающееся въ собраніи сочиненій), съ новыми портретами С. Т. Аксакова. Въ примѣчаніяхъ къ тексту наложены современныя научныя свѣдѣнія о каждомъ видѣ птицъ. Во вступленіи помѣщены статьи: 1) Характеристика С. Т. Аксакова, какъ охотника, 2) обстоятельный трактатъ, съ многими рисунками, о современномъ охотничьемъ оружій, о пороохѣ и дробі, объ искусствѣ стрѣльбы и 3) о современныхъ подружейныхъ собакахъ, ихъ дрессировкѣ и натаскѣ С. Е. Воробьева. Такимъ образомъ, въ классическомъ трудѣ С. Т. Аксакова, въ которомъ художественно описаны охотничьи птицы, ихъ жизнь и охоты на нихъ читатели найдутъ и самыя послѣднія изслѣдованія о птицахъ, свѣдѣнія о всѣхъ новостяхъ въ ружейномъ дѣлѣ, о типахъ современныхъ охотничьихъ собакъ и подготовятъ ихъ къ охотѣ, такъ что настоящее изданіе С. Т. Аксакова явится энциклопедіей ружейной охоты по перу.

II) „ЯПОНСКІЙ“

животный эпосъ, въ связи съ сказаніями о японскихъ стрѣлкахъ и ихъ искусствѣ стрѣльбы.

Графа ГАРРАХА и О. А. К. Японскія народныя сказанія о звѣряхъ и птицахъ. Легенды. Отношеніе японской націи къ звѣрямъ, птицамъ и вообще ко всѣмъ животнымъ въ высшей степени своеобразны и исключительны, совершенно непохожи на отношенія бѣлой расы, при чемъ эта своеобразность глубоко входитъ въ японскую современную жизнь, пагая отпечатокъ на всѣ ея проявленія, такъ что знакомство съ животнымъ эпосомъ японцевъ значительно уясняетъ психію желтой расы.

Въ приложеніи къ книгѣ помѣщены статьи: «Животный миръ Японіи», 2) Охотничья японскія законы и 3) Охоты и охотничьи промыслы японцевъ.

III) Новѣйшій законъ объ охотѣ.

Обширный трудъ, въ 800 стр. текста большого формата, будетъ заключать въ детальную обработкѣ исторію охоты. законовъ, мотивы Государ. Совѣта, работы Высочайше утвержденной Комиссіи подъ предсѣдательствомъ Е. И. В. Великаго Князя Сергія Михайловича, слову всѣхъ мнѣній составителей проекта, касательно каждой статьи, при чемъ прослѣжено развитіе ея съ самаго зародыша, отзывомъ Министерств. обработку матеріаловъ по охотѣ, собранныхъ Комиссіей Е. И. В. Великаго Князя Сергія Михайловича.

Къ книгѣ будутъ приложены:

- 1) Альбомъ охотничьихъ звѣрей и птицъ, съ раздѣленіемъ ихъ на вредныхъ, полезныхъ и безразличныхъ, какъ устанавливается это къ законъ для всей Имперіи.
- 2) Альбомъ пѣвчихъ и насѣкомоядныхъ птицъ, безусловно охраняемыхъ.
- 3) Карты распространенія въ Европейской и Азіатской Россіи главныхъ видовъ животныхъ.
- 4) Карта районовъ, признанныхъ закономъ промысловыми охотничьими районами.
- 5) Формы значковъ и таблицы сроковъ охоты въ краскахъ

IV) Премія: „Звѣри Россіи“—

обширный трудъ въ нѣсколько томовъ, со множествомъ фотографій съ дикихъ звѣрей и художественныхъ рисунковъ профессора зоолога А. С. Спасскаго и художника К. С. Высотскаго.

Трудъ „Звѣри Россіи“ (каждый годъ выдается до 12 листовъ) будетъ выходить постепенно при книгахъ журнала „Природа и Охота“.

Подписчики „Природа и Охоты“ пользуются 10% скидки въ первоклассномъ оружейномъ магазинѣ Э. Бернгарта и К°, пр. И. Шенбрунеръ въ Москвѣ.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА на журналы „Природа и Охота“ и „Охотничья Газета“.

на годъ съ перес. 15 р.

и дост. 15 р.

Москва, Новинск. б., д. Важеновой

на полгода 7 р. 50 к.

Издатель-редакторъ Н. В. Туркинъ.

3—1

Открыта подписка на 1905 годъ.

„ТИФЛИССКІЙ ЛИСТОКЪ“.

XXVIII ГОДЪ ИЗДАНІЯ.

Въ 1905 году газета будетъ выходить, какъ и раньше, ежедневно по прежней программѣ газеты политической общественной и литературной, но

въ значительно увеличенномъ форматѣ.

Событія на Дальнемъ Востокѣ приковавшія къ себѣ вниманіе всего міра, вынуждаютъ редакцію, въ видахъ болѣе полной освѣдомленности читателей, отводить этимъ событіямъ первенствующее мѣсто въ газетѣ. Въ видахъ той же потребности читателей—знать возможно полнѣе всѣ подробности военныхъ дѣйствій,—редакція, помимо телеграммъ «Россійскаго Телеграфнаго Агентства», стала съ октябрю мѣсяца выписывать еще и телеграммы «С. Петербургскаго Агентства». Помѣщеніе этого обширнаго матеріала отразилось на остальныхъ отдѣлахъ газеты въ томъ смыслѣ, что ихъ пришлось поневолѣ сократить. Признавая, однако, эти отдѣлы необходимыми въ газетѣ для ея полноты, редакція и рѣшила увеличить ея размѣръ до большаго газетнаго листа въ 7 колоннъ. Предпринимаемое расширеніе формата газеты дастъ возможность вести полнѣе постоянныя ея отдѣлы иностранной и внутренней жизни, такъ богатой въ переживаемое нами время общественными событіями первой важности. Расширены будутъ также отдѣлы корреспонденцій, мѣстной хроники, фельетона и проч.

По понедѣльникамъ всѣмъ подписчикамъ будутъ разсылаться телеграммы съ справочнымъ отдѣломъ и объявленіями.

Подписная цѣна:

Съ доставкой въ Тифлисѣ:

на 12 мѣс.—5 р., на 6 м.—3 р., на 3 м.—1 р. 75 к., на 1 м.—75 к.

Съ перес. въ другіе города:

на 12 мѣс.—7 р., на 6 м.—4 р., на 3 м.—2 р. 50 к., на 1 м.—1 р.

Съ перес. за границу:

на 12 мѣс.—12 р., на 6 м.—6 р., на 3 м.—3 р. 50 к., на 1 м.—1 50 к.

Подписка принимается на любой срокъ, но только съ 1-го числа каждаго мѣсяца, исключительно въ конторѣ изданія, Головинскій пр., № 3.

Плата за объявленія: Для Закавказья за мѣсто, занимаемое строкой петица, предъ текстомъ—10 коп. и послѣ текста—5 коп. Извѣщенія о зрѣлищахъ печатаются на первой страницѣ по 20 коп. за строку и на 4—по 10 коп. За объявленія въ справочномъ отдѣлѣ взимается по 3 коп. за строку. Объявленія внѣ предѣловъ Закавказья принимаются исключительно въ центральной конторѣ торговаго дома Л. и Э. Метцль и К° въ Москвѣ, Мясницкая, д. Ситова и въ отдѣленіяхъ его—въ С. Петербургѣ, на Большой Морской, № 11; въ Варшавѣ, Краковское предмѣстье, № 53, по 21 к.—передъ текстомъ и 12 коп. послѣ текста.

Обм. 3—2

